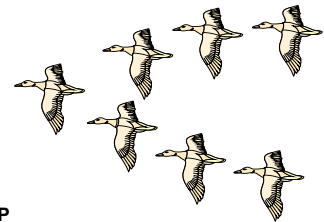


In vogelvlucht



MEDEDELINGENBLAD VAN DE VOGELWERK GROEP VAN HET HOESCHEWAARDS LANDSCHAP



NUMMER 40, MAART 2019

INHOUDSOPGAVE

Resultaten inventarisatie broedende roofvogels 2018 – <i>Martin Mollet</i>	3
Inventarisatie Esscheplaat 2018 – <i>Peter de Barse</i>	7
Huiszwaluwproject Hoeksche Waard 2018 – <i>Joke Boerlage</i>	9
Wereldreiziger – <i>Gerard Ouweneel</i>	15
Delta-excursie 2019 – <i>Marianne van der Waal</i>	16
Winterroofvogeltelling 2019 – <i>Janus Verkerk</i>	18
Kan MAS helpen neergang boerenlandvogels te stoppen? – <i>Niels Godijn</i>	20
Zwemmende Havik – <i>Joop van den Berg</i>	21
„De man op de dijk“, een boeiend boek van Elvira Werkman – <i>Marianne vd Waal</i>	22
Waarnemingen schaarse en zeldzame vogels 2018 – <i>Hans Westerlaken</i>	23
Oproep aflezen ringen Zeearenden – <i>Dirk van Straalen</i>	33
Oeverzwaluwen Hoeksche Waard 2018 – <i>Joke Boerlage</i>	34
Notulen VWG vergadering oktober 2018 – <i>Janus Verkerk</i>	35

Bijlagen

Overzicht territoria Esscheplaat	bijlage A
Huis- en oeverzwaluwkolonies in de Hoeksche Waard	bijlage B
Totalen van de roofvogeltelling 2019 en historisch	bijlage C
Adressenlijst VWG Hoeksche Waard	bijlage D

Foto voorkant

De IJsvogel is voor velen de meest aansprekende vogel van Nederland, maar de soort had in 2018 een slecht jaar: er zijn in de Hoeksche Waard slechts twee territoria bekend, tegen 26 in 2017!

Redactioneel

Han en Martin Benard

Na een jaartje uitstel vanwege gebrek aan opvolging, is dit dan toch echt onze laatste „In Vogelvlucht“. We hebben 21 nummers gemaakt in ruim 10 jaar, van nummer 20 tot en met nummer 40. Het was ons een genoegen de grote hoeveelheid aan verzet werk binnen de VWG te kunnen samenvatten in ons mededelingenblad. Daarvoor natuurlijk allereerst dank aan alle schrijvers die dit mogelijk maken. Zonder schrijvers missen we veel informatie die we allemaal graag willen weten. Sinds de start van de initiatiefnemers Joke Boerlage en Piet Bronder ligt er nu 20 jaar „In Vogelvlucht“ op de plank. Een mooi archief met veel waardevolle informatie. Rest de vraag: Wie volgt ons op?

Resultaten inventarisatie broedende roofvogels 2018

Martin Mollet

Zoals was te verwachten was het moeilijk voor de roofvogels om het topjaar 2017 te evenaren: in de tabel verderop is goed te zien dat bij alle soorten er per geslaagd nest **minder jongen** groot werden. Dit komt uiteraard ook terug in het totaal aantal jongen dat er is geteld: een daling van een kwart bij de buizerds en zelfs een halvering bij de torenvalken.

De toename in de tabel van de **bruine kiekendief** heeft 2 oorzaken. Ten eerste: in de tabel staan nu ook de territoria terwijl er voorheen de alleen broedgevallen in stonden: dus territoria waar ook jongen waren gezien. Dit getal geeft wel een beter beeld van de aantallen in de Hoeksche Waard. Ten tweede waren er dit jaar wat meldingen van buiten de werkgroep, waaronder 3 meldingen van broedgevallen van kiekendieven in een landbouwgewas. Dat kieke broeden in gewas zien we al langer: in 2012 beschermden we bijvoorbeeld al een nest in luzerne: een gewas dat meerdere keren per jaar geoogst wordt en dus een letterlijk dodelijke omgeving voor een nest, gedoemd om te mislukken. Maar ook nesten in tarwe lopen gevaar om uitgemaaid te worden, het blijft dus zaak om hier alert op te blijven ! De 3 gemelde gewasbroeders van dit jaar waren gelukkig op tijd ontdekt.



Nest van Bruine kiekendief in tarwe

De **torenvalken** hadden het overduidelijk lastiger, niet alleen begonnen er wat minder paren aan een broedsel maar er was bij een aantal nesten ook flink wat uitval van jongen: tekenen van een lastiger voedselaanbod. In één kast lagen er eerst 6 eieren (een mooi groot legsel) en bij een latere inspectie **9 eieren**: het gaat hier waarschijnlijk om een tweede legsel dat bij de oorspronkelijk 6 eieren is gelegd. Er vlogen geen jongen uit.

Bij de **slechtvalk** speelde er ook het een en ander: bij het **westelijke koppel** is er gevochten om het territorium wat uiteindelijk heeft geleid tot het laatst gestarte broedsel van dit jaar (legbegin: 23 april). Gelukkig werden er toch 3 jongen groot. Bij het **oostelijke paar** hebben we geen broedpoging vast kunnen stellen. Wel is er nog heel lang een juveniel in het territorium aanwezig geweest, waarschijnlijk een jong van vorig jaar. Prachtig om 3 valken samen te zien jagen, maar mogelijk is dit

wel de oorzaak geweest van het uitblijven van een broedsel. Het paar op de **Haringvlietbrug** had "gewoon" 3 jongen.

Alhoewel het dus een lastiger jaar was voor de **buizerd** vonden we in Klaaswaal toch een nest met **4 jongen**, iets wat hier in de Hoeksche Waard nog steeds niet veel voor komt. Wat ook redelijk zeldzaam is, is een **webcam bij een buizerd**: in samenwerking met **NestkastLive** hebben we voor de start van het broedseizoen een camera bij een bestaand buizerdnest geplaatst. Dat is altijd best spannend omdat je maar moet afwachten of het buizerdkoppel hetzelfde nest weer opnieuw gaat gebruiken. Gelukkig deden ze dat inderdaad en kon heel de wereld meegenieten van het zorgvuldig opbouwen van het oude nest, het leggen van 3 eieren en het opgroeien van de 2 uitgekomen jongen.

Een andere buizerd nieuwigheid was het succesvolle broedgeval van een buizerdkoppel in de kroon van een **knotwilg**. Buizerds broeden in de Hoeksche Waard gemiddeld rond de 13 meter hoog (5-24mtr) waarbij lage nesten wel vaker voorkomen: maar deze zat dus op slechts 3 meter hoogte. Er vlogen 3 jongen uit en bijzonder genoeg zijn er daar al 2 van teruggemeld: één jong is begin september dood gevonden nabij Enkhuizen (NH). De tweede is begin oktober in goede gezondheid teruggezien tussen Amsterdam en Haarlem. Lang leve de blauwe kleurringen: na 3 jaar 36 terugmeldingen.



Dit jaar zijn er door omstandigheden helaas nauwelijks gegevens uit "West", maar er is daar wel een **nieuw havik territorium** gevonden. Door middel van een wildlife camera bij een veelgebruikte plukplek is vastgesteld dat het koppel bestond uit een juveniele vrouw met een adulte man. Nest met een juveniele oudervogel (onervaren) gaan vaker fout, maar in dit geval vlogen beide jongen uit.

Wildlife cam: Moeder havik (links, juveniel kleeft) en 2 jongen. Foto: Marco Coenradi



Werkgroep perikelen

Een nieuwe ringer erbij: In jaren zoals vorig jaar met 106 jonge torenvalken en 98 buizerds en 71 jonge slechtvalken is het niet meer haalbaar om met 1 ringer alles te ringen, terwijl je dat als roofvogelliefhebber en onderzoeker wel graag wilt. Heel fijn dus dat Marco Coenradi, na een stage van ruim 2 jaar, dit jaar is geslaagd voor zijn ringexamen en daarmee dus zijn ringvergunning heeft behaald. Om een ringvergunning geldig te houden moet je overigens minimaal elke 3 jaar aan een certificering meedoen: een examen om de kwaliteit van het ringwerk te garanderen.

Klimmers: met de mogelijkheden van een extra ringer ontstaat al snel de vraag naar extra klimmers. Dit jaar kregen we versterking van Arie Benschop (SBB) en Wilson Westdijk. Om klimmers te ontlasten maar toch meer broedbiologische gegevens (bv het aantal eieren) te verzamelen wordt er volgend jaar begonnen met het inspecteren van nesten met een **camera op een telescopische stok**: die techniek gebruiken we al sinds 2003 voor torenvalken maar gaan we nu ook toepassen voor veel hoger gelegen nesten. Daarvoor is natuurlijk ook een veel langere telescopische stok nodig: deze (aanzienlijke) aanschaf is mogelijk gemaakt door een financiële ondersteuning van het **IJsvogelfonds** van Vogelbescherming Nederland en de Nationale Postcode Loterij.

Keuring van klimmaterialen: zowel vanuit het veld (met name de industriële objecten waar we klimmen voor de slechtvalken) als vanuit het HWL zelf komt steeds meer de vraag of het klimmateriaal is gekeurd. Het bedrijf BTG Special Products wilde de keuring voor ons regelen (en bekostigen). Het resultaat was helaas niet zo positief. Bij zo'n keuring wordt gekeken naar technische staat van het materiaal maar ook naar de leeftijd: het meeste materiaal is te oud om nog goed te keuren. Het "harnas" waarin je hangt is vaak na 10 jaar door de fabrikant niet meer gegarandeerd, stikselnaden zouden bijvoorbeeld niet meer te garanderen zijn. BTG Special Products doneerde toen ook nog eens een complete klimset.

De cijfers voor 2018:

Van niet alle nesten is precies bekend of ze zijn geslaagd of mislukt. Daardoor is het mogelijk dat er bijvoorbeeld 10 broedpogingen zijn met 5 geslaagde en 2 mislukte pogingen. Van de overige 3 broedpogingen is dus niet (met zekerheid) bekend hoe het is afgelopen.

HW Oost 2018	Actieve Territoria		Succesvolle Paren		Mislukt		Aantal Jongen		Gem. Aantal Jongen	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Buizerd	56	60	42	50	11	6	76	98	1,9	2,3
Havik	9	12	7	8	0	1	13	16	1,9	2,0
Sperwer	3	5	2	3	0	1	4	9	2	3,0
Bruine kiekendief	14*	4	6	4	1	0	20	14	2,9	3,5
Boomvalk	2	4	2	2	0	0	3	4	1,5	2,0
Torenvalk	19	25	16	24	3	1	51	106	3,2	4,4
Slechtvalk	2	2	1	2	0	0	3	5	3	2,5
Totaal:	107	112	76	93	15	9	170	252		

* inclusief "territoria" (voorheen alleen geteld als er jongen waren gezien: "broedpoging met jongen")

Jaarlijks gaan de onderzoeksresultaten in de vorm van zgn. nestkaarten naar de WRN en SOVON. Dit jaar stonden er op die nestkaarten (inclusief alle slechtvalken nestkaarten) weer **ruim 1100 waarnemingen** en daarvoor wil ik de volgende personen weer hartelijk bedanken:

Ad Groeneveld, Arie Leijdens, Bas en Janneke Zevenbergen, Daniel Tuitert, Dick v Houwelingen, Els Marijs, Gerard Ouweneel, Janus Verkerk, Kees Goudswaard, Marco Coenradi, Marco Lodder, NestkastLive, Niels Godijn (BSR), Remco Zielstra, Rick van Pelt, Rini Naaktgeboren, Ruud Polderman, Sander Elzerman, Theo Muusse (SBB), Tini Pol, Wouter Barendrecht en klimmers Joost van Wingerden, Wilson Westdijk, Ronald in't Veld en Arie Benschop en de Vogelklas Karel Schot" en de terreineigenaren.

En speciale dank aan de sponsoren:

BTG Special Products BV,
Oud-Beijerland
(Keuring klimmaterialen,
donatie klimset)

"IJsvogelfonds" Vogelbescherming,
Zeist (Telescoop stok van 19,5mtr)

Aannemingsbedrijf Jongekrijg,
Puttershoek (Trespa voor het bouwen
van nestkasten)



Inventarisatie Esscheplaat 2018

Peter de Barse

We begonnen ambitieus met de Zeehondenplaat erbij, maar al snel bleek dat die ontoegankelijk was, zodat we wel meer speelruimte hadden op de dagen met weinig tellers voor de Esscheplaat.

Voordat ik e.e.a. over de resultaten toe ga lichten moet worden vermeld dat de meest spectaculaire ontdekking geen vogel maar een zoogdier is. Natascha is inmiddels een beroemdheid door haar ontdekking van de **Boommarter**! En zonder broedvogeltellingen is het maar de vraag of deze ontdekking gedaan zou zijn.

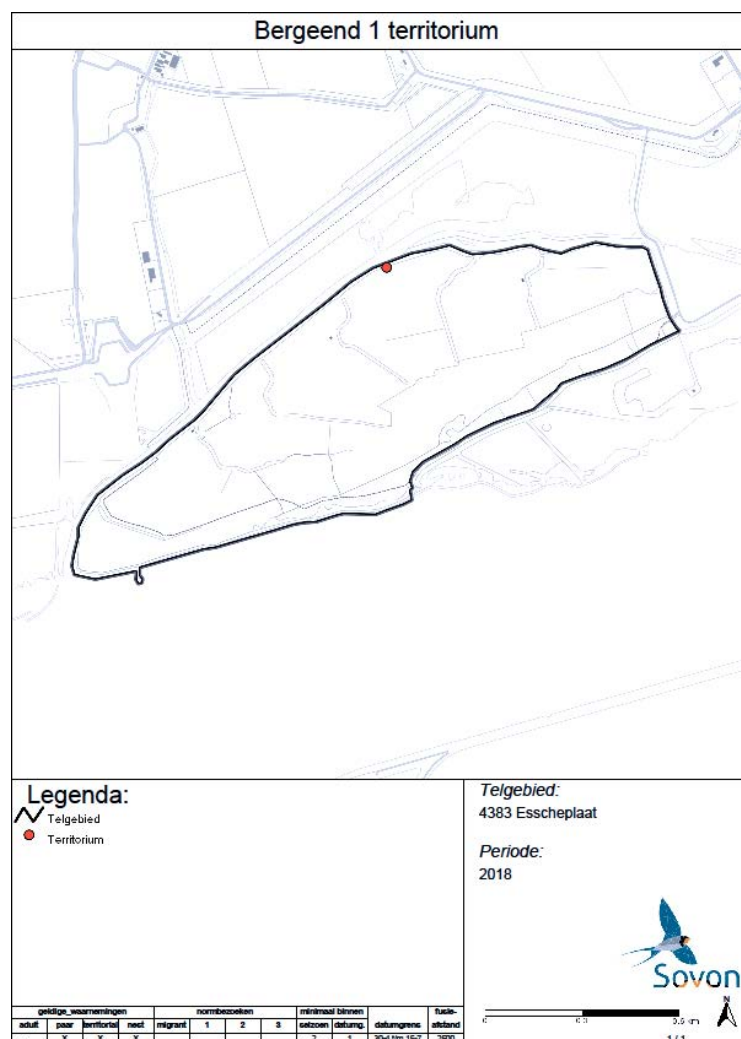
Maar ook een opmerkelijke nieuwkomer onder de vogels: de **Houtsnip**. Een individu is op 24 maart waargenomen door Menno, Eef en Marianne en ingevoerd met broedcode 7 (alarteren, waaks gedrag). Volgens de bepaalde criteria is er dan sprake van een territorium. Maar of dit daadwerkelijk heeft geleid tot een broedpaar is toch twijfelachtig.

Een andere bijzonderheid is de terugkeer (laatste keer in 2006) van de **Bergeend** (zie kaart). Op 5 en 26 mei is aan de randen een paartje waargenomen en dit leidde, rekening houdend met de fusieafstand, tot één territorium. Volgens de regels van het BMP spel juist, maar ik ben wat terughoudend omdat op de Oeverlanden bergeenden broeden en dit zomaar een paar van daar kan zijn.

Havik en Buizerd net als in de twee voorgaande jaren elk met 1 territorium.

De **Koekoek** is altijd een lastige. Dit jaar relatief weinig waargenomen met als gevolg een minimum van 2 territoria.

Fijn te melden dat het afzonderlijke bezoek begin maart aan de oost en west kant twee **Bosuilen** deed besluiten terug te roepen ter afbakening van hun gebied. Na vele jaren dus weer 2 broedparen!



Dat de **IJsvogel** erg veel last heeft van winterse kou is landelijk en in de Hoekschewaard direct zichtbaar. Janus Verkerk gaf aan dat er in 2018 in de hele HW slechts 2 nestplaatsen bekend zijn (t.o.v. 26 in 2017!). Dan is het niet zo vreemd dat de Esscheplaat helaas een ijsvogelvrij jaar beleefde. Dit is overigens eerder gebeurd in 2012 en 2013, maar na een zachte winter komt dat altijd weer goed (tot maximaal 3 nesten, zie het overzicht in bijlage A).

De **Groene Specht** doet het goed. In 2016 voor het eerst 2 territoria, dit jaar mogen we er 3 optekenen!

Dezelfde positieve tendens zien we bij de **Kleine Bonte Specht**, een genot om deze tijdens een telling te horen en het liefst ook te zien. Werden we de afgelopen twee jaar al verwend met 3 territoria, dit jaar zelfs 4!

Net als de IJsvogel heeft ook de **Winterkoning** duidelijk last gehad van de koude golf in februari t/m begin maart. Je ziet het gelijk terug in het aantal territoria, want met „slechts“ 98 (t.o.v. 140 in 2017!) is het de één na laagste waarneming op de Esscheplaat.

Heeft de **Heggenmus** nu definitief onze plaat de rug toegekeerd? Want net als in 2017 geen waarnemingen! En dan te bedenken dat in 2009, 2010 en 2012 elk jaar 9 territoria zijn vastgesteld.

Over de **Roodborst** heb ik eerder geschreven dat er toch relatief weinig territoria zijn (tussen 7 en 10) voor zo'n gunstig gebied. Daarom erg leuk om te zien dat er nu een duidelijke toename is met een record van 16 territoria!

De incidentele **Nachtegaal** van 2017 is in 2018 niet teruggekeerd, dus konden we zijn prachtige zang niet horen.

Na twee slechte **Bosrietzanger** jaren (slechts 2 territoria) een mooie comeback met liefst 12 zangplaatsen!

De **Spotvogel** (5 in 2016, 0 in 2017) is gelukkig weer terug met 2 plekken waar deze superzanger te horen was.

Wat is er met de **Tuinfluiter** aan de hand? Sinds twee jaar bergafwaarts. Dit jaar maar nog 26 paar terwijl het jarenlang rond de 60 lag. Zou het dunner wordende bos debet hieraan zijn?

Bij de **Fitis** lijkt de neergaande lijn niet te stoppen. Niet voor te stellen dat jarenlang 70-90 territoria de „norm“ was. Vanaf 2014 liep het aantal fors terug met in 2018 een nieuw dieptepunt: slechts 31 territoria.

De **Boomklever** is sinds zijn vestiging in 2012 inmiddels behoorlijk stabiel met 17 territoria.

Opmerkelijk is het hoge aantal **Spreeuwen**: 21. Komt dit door het steeds meer beschikbaar komen van bruikbare hollen?

Tenslotte de **Appelvink**. Ooit kunnen denken dat dit een stabiele standvogel kon worden met weer een geschatte bezetting van 4 paar.

Elk jaar zijn er weer verrassingen en dat maakt jaar in, jaar uit tellen tot een boeiende klus. Bedankt voor jullie inzet en gezelligheid, ook een belangrijk onderdeel van het tellen! Volgend jaar gaan we weer aan de slag en als de klok niet meer een uur vooruit wordt gezet staan we gewoon om 4.00 uur in het veld. Wen er maar alvast aan!

Voor het overzicht van territoria door de jaren heen wordt verwezen naar bijlage A.

Huiszwaluwproject Hoeksche Waard 2018

Joke Boerlage

Inleiding

Door het uitroepen van 2018 tot Jaar van de Huiszwaluw door Vogelbescherming Nederland en Sovon Vogelonderzoek Nederland is 2018 een speciaal huiszwaluwenjaar geworden. Sinds 1970 namen de aantallen huiszwaluwen met ongeveer 80 % af, maar na de eeuwwisseling neemt het aantal broedparen weer toe. Wat bepaalt het succes van nestelende huiszwaluwen? De oorzaken voor zowel de historische afname als de recente toename in ons land zijn niet geheel duidelijk. Over het nestsucces en hoe dit wordt beïnvloed door kenmerken van de nestplaats en omgeving is in Nederland weinig bekend. Die informatie is cruciaal om huiszwaluwen te helpen. Zo is één van de hypothesen dat het aantal tweede legsels afhangt van het voedselaanbod in de omgeving. In dit Jaar van de Huiszwaluw heeft een grote landelijke neststudie plaats gehad met vrijwilligers. Door elke week naar enkele nesten in een kolonie te kijken, kunnen waarnemers waardevolle gegevens verzamelen.

Onderzoeksvragen:

- Beïnvloeden nestplaats en omgeving (voedsel) dit succes?
- Hoe zit het met het aandeel tweede legsels?
- Wat ligt ten grondslag aan de recente toename en hoe kunnen we die verder stimuleren?

Ook in de Hoeksche Waard zijn er zwaluwliefheders geweest die hebben meegedaan met het landelijke nestonderzoek van Sovon. Deze nestonderzoekers bezochten wekelijks „hun“ nesten, kregen een boeiend inkijkje in het leven van „hun“ huiszwaluwen en gaven hun waardevolle gegevens ook door voor het hierna besproken kleinere huiszwaluwonderzoek in de Hoeksche Waard.

Naast het landelijke nestonderzoek is de vogelwerkgroep van het Hoeksche Waards Landschap namelijk in het kader van het Jaar van de Huiszwaluw in 2018 gestart met een kleiner en laagdrempeliger huiszwaluwonderzoek om de huiszwaluw tellingen te versterken door naast de huiszwaluw telling enkele specifieke gegevens over de broedsuccessen van de huiszwaluwen in de Hoeksche Waard te verzamelen. De bedoeling is dat naast tellers van het huiszwaluwproject „eigenaren“ van huiszwaluwnesten in de Hoeksche Waard meedoen met dit onderzoek. Bij dit onderzoek staan de volgende vragen centraal: de aankomstdatum bij de nesten, startdatum van nestbouw en broeden, uitvliegdata jongen, startdatum 2^e legsel, vertrekdatum van „hun“ huiszwaluwen en bijzonderheden over gebeurtenissen in het broedseizoen.

In dit verslag van 2018 worden de resultaten van de huiszwaluw tellingen en de nestonderzoeken besproken. Eerst wordt echter het weerbeeld gegeven, omdat dat dit jaar heel bijzonder was en mede van invloed geweest zal zijn op het broedsucces van de huiszwaluwen.

Weer

Het Jaar van de Huiszwaluw was werkelijk een opmerkelijk jaar. De huiszwaluwen arriveerden pas heel laat. De oorzaak van de late aankomst was waarschijnlijk het slechte weer in Noord-Afrika en Zuid-Europa. Het weer was in Het Jaar van de Huiszwaluw in Nederland bijzonder warm en droog. Het KNMI meldt dat april zeer zacht was met 3 zomerse dagen. Mei was de warmste meimaand in minimaal 3 eeuwen. Bovendien waren de laatste 10 dagen van mei uitzonderlijk warm met op 28 en 29 mei tropische temperaturen. De zomer van 2018 (de maanden juni, juli en augustus) was extreem warm, zeer zonnig en zeer droog. Het was de warmste zomer in minimaal 3 eeuwen. Van 15 t/m 27 juli was er sprake van een landelijke hittegolf. Het viel voor veel huiszwaluwen niet mee om vochtige klei voor de nestbouw te vinden en het aanvoeren van voldoende voedsel voor de jongen kan ook een probleem geweest zijn.

Werkwijze telling

Sinds 1987 worden de bewoonde huiszwaluwnesten in de Hoeksche Waard geteld. Het is heel bijzonder dat een grote groep tellers van de Vogelwerkgroep van het Hoeksche Waards Landschap het voor elkaar krijgt om al meer dan 30 jaar jaarlijks de bewoonde huiszwaluwnesten in de Hoeksche

Waard te tellen. De tellers worden daarbij ondersteund door meldingen van bewoners die huiszwaluwnesten aan hun huis of in de omgeving hebben.

De Huiszwaluwentelling wordt volgens de handleiding LSB kolonievogels/zeldzame soorten van SOVON uitgevoerd. Dit houdt in dat er tussen de datumgrenzen van 15 juli en 15 augustus minimaal eenmaal bewoonde huiszwaluwnesten worden geteld. Door deze gestructureerde aanpak kunnen we de ontwikkeling van de huiszwaluw in de Hoeksche Waard goed volgen en weten we dat de ontwikkeling in de Hoeksche Waard redelijk overeen komt met de landelijke trend.



Telresultaten

In 2018 zijn er in totaal 1337 bewoonde nesten verdeeld over 34 kolonies in 16 atlasblokken geteld. In vergelijking met 2017 is dat een vooruitgang van 16 nesten. Van de 34 kolonies lieten in vergelijking met 2017 13 kolonies een achteruitgang zien, 4 kolonies bleven gelijk, 17 kolonies lieten een vooruitgang zien en 2 kolonies staan op 0. Van de laatste 2 kolonies staat de ene kolonie sinds de laatste 2 jaar op 0 en de andere sinds dit jaar. Zie voor de resultaten van alle kolonies de bijlage met het kolonie-overzicht van Sovon.

Het resultaat van 2018 is net als in 2017 positief beïnvloed door de binnengekomen meldingen van bewoonde huiszwaluwnesten als reactie op het artikel over de huiszwaluwen in “Het Kompas”. Positieve bijkomstigheid is dat in de omgeving van gemelde nesten door de tellers vaak nog meer huiszwaluwnesten worden ontdekt.

Kijkend naar de grootte van de kolonies zien we de volgende verdeling over de 34 kolonies:

De TOP 5 van 2018

Strijensas: 117 nesten (wel een achteruitgang van 7 nesten)

Numansdorp: 113 nesten (een vooruitgang van 13 nesten!)

Hoogezandse Haven: 95 nesten (een achteruitgang van 2 nesten)

Schuring oost: 90 nesten (een achteruitgang van 3 nesten)

Schuring west: 60 nesten (een achteruitgang van 14 nesten)

<i>grootte kolonies</i>	<i>aantal kolonies</i>
0	2
< 10 bewoonde nesten	4
10-25 bewoonde nesten	7
26-50 bewoonde nesten	10
51-100 bewoonde nesten	9
> 100	2

De kolonies van de TOP 5 zijn alle in het zuiden van de Hoeksche Waard te vinden.

Helaas is er bij 4 van de 5 kolonies sprake van een achteruitgang. Alleen in Numansdorp was sprake van vooruitgang. Het totaal van deze kolonie is positief beïnvloed door de melding van tot dan toe bij ons onbekende nesten n.a.v. het artikel over de huiszwaluwen in Het Kompas.

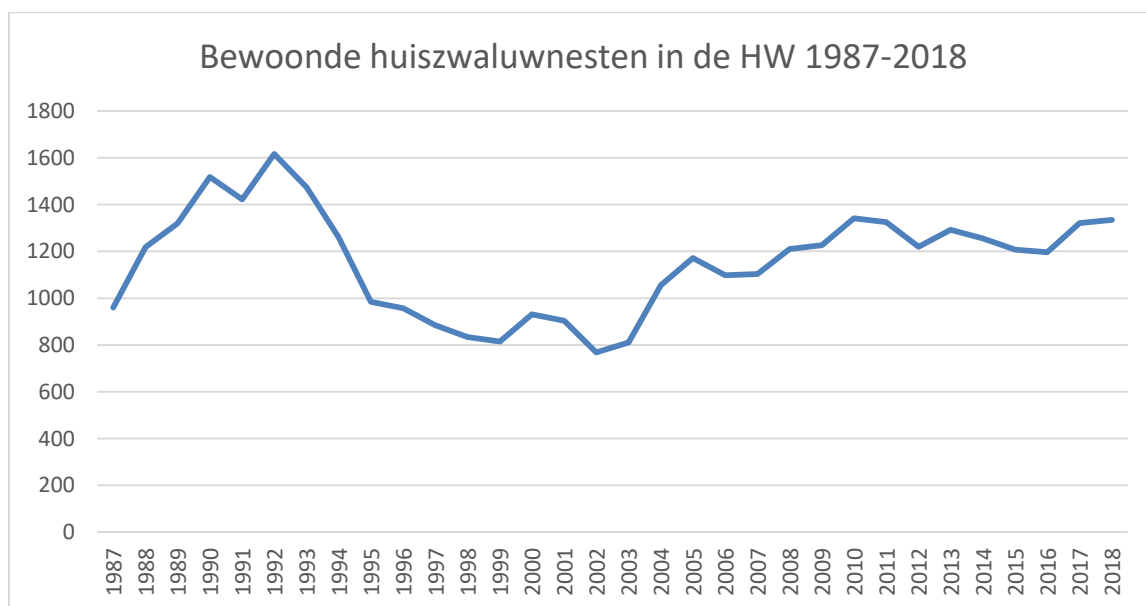


Overzicht ontwikkeling huiszwaluwen in de Hoeksche Waard.

In de tabel zijn de resultaten van de tellingen van 1987 – 2018 van hoog naar laag geordend.
Het totaal van 2018 is in de eerste rij terug te vinden!

jaar	aantal	jaar	aantal	jaar	aantal
1992	1843	2014	1255	1996	1053
1990	1762	2009	1228	2000	1021
1993	1692	2008	1225	1997	1003
1991	1655	2012	1220	2001	964
1989	1570	2015	1207	1998	915
1994	1420	2016	1195	1999	906
1988	1376	2005	1183	2003	839
2010	1343	1987	1139	2002	823
2018	1337	2006	1123		
2011	1328	2007	1110		
2017	1321	1995	1107		
2013	1292	2004	1081		

De volgende lijngrafiek geeft de ontwikkeling van de huiszwaluw in de Hoeksche Waard weer over een periode van 32 jaar. Na een dieptepunt rondom de eeuwwisseling is de huiszwaluw weer opgekrabbeld.



Nestonderzoek

De ontwikkelingen van het landelijke onderzoek zijn door Sovon via nieuwsbrieven met de tellers en onderzoekers gedeeld. De ontwikkelingen van ons eigen kleinere onderzoek zijn door de coördinator van ons huiszwaluwproject eveneens via nieuwsbrieven met de deelnemers en leden van de vogelwerkgroep gedeeld.

Intussen zijn de eerste landelijke resultaten bekend en kunnen we de eerste landelijke en Hoekschewaardse uitkomsten met elkaar vergelijken.

Aankomst zwaluwen in de Hoeksche Waard

De vroegste huiszwaluwen werden op 4 april gemeld in Polder de Mijl bij „s-Gravendeel. Vervolgens waren er op 7 april meldingen uit Maasdam en Heinenoord, gevolgd op 8, 9 en 10 april door meldingen uit Numansdorp, het Oudeland van Strijen en Oud-Beijerland.

Leggolven

Landelijk gezien was er in 2018 sprake van 2 leggolven. Piek 1 viel op 6 juni en piek 2 op 16 juli. Piek 1 lijkt landelijk iets later te liggen dan piek 1 in de Hoeksche Waard. Piek 2 in de Hoeksche Waard lijkt aardig overeen te komen met het landelijke beeld.

Uit landelijk onderzoek in de periode 1995 – 2000 blijkt dat toentertijd de eerste piek op 31 mei lag en de 2^e piek op 18 juli.

Overzicht Hoeksche Waard:

<i>Start nestbouw</i>	<i>Start broeden</i>	<i>Uitvliegen jongen</i>
Vroegste vogels in april	Vroegste vogels: rondom 5 mei	1 ^e legsel: Piek tussen eind juni en half juli
Piek: 6 mei – 25 mei	Piek: tussen half mei en eind mei/ begin juni	2 ^e legsel: Piek in de laatste week van augustus en de 1 ^e week van september.
Late vogels nog in juni; op 30 juni werd aan de Hoogezandse Haven aan het 100 ^e nest gebouwd.	Latere vogels: 2 ^e week van juni tot midden juni	Late(re) vogels: 2 ^e en 3 ^e week van september. Bij deze nesten viel het vertrek in 2017 ook vaak laat. Broedsucces zou bij deze nesten wel eens groter kunnen zijn.
	Start 2 ^e legsel viel tussen 7 juli en 20 juli. Latere vogels: eerste week van augustus	

Aandeel 2^e legfels in 2018

Landelijk gezien komt Sovon tot een aandeel 2^e legfels in 2018 van 41,3 %. Het aandeel paren met 2^e legfels in de Hoeksche Waard kunnen we niet in percentages aangeven. Daarvoor hebben we te weinig gegevens.

Waar de huiszwaluwen in de Hoeksche Waard aan een 2^e legsel begonnen kwam het percentage 2^e legfels vaak op 40 tot 60 % uit, maar 80 tot 100 % kwam zelfs voor.

Landelijk gezien komt het broedsucces in 2018 bij het 1^e legsel op 85,4% en bij het 2^e legsel op 76,6%.

Over het broedsucces in de Hoeksche Waard kunnen we ook geen uitspraak doen. Onze indruk is dat door de drukte van de „hangjongeren“ meerdere 2^e legfels mislukt zijn. Hangjongeren gingen samen aan een nest hangen en er waren nesten die dit gewicht niet aankonden met het gevolg dat deze nesten er (gedeeltelijk) afvielen en de jongen uit die nesten de val met de dood moesten bekopen. We vragen ons ook af of er nesten van 2^e legfels in de steek zijn gelaten, zodat de vogels mee konden gaan met de grote trek. Melding van een afgefallen nest in het najaar met dode jongen erin lijkt die gedachte te bevestigen. Het zijn momenteel vragen waarop we geen antwoord hebben. Onderzoek in de komende jaren kan wellicht meer inzicht geven.

Opvallende zaken tijdens het broedseizoen van de huiszwaluwen.

Er zijn bij de start van het seizoen 3 dode huiszwaluwen gemeld, 2 uit Puttershoek en 1 uit Heinenoord.

Strijen: voor het eerst waren aan een huis alle kunstnesten bezet. Ook in Zuid-Beijerland zijn kunstnesten gebruikt.

Zuid-Beijerland: frequentie van voeren viel op; tussen de voedselvluchten lag veel tijd.

Westmaas: na nacht/ dag van beregenen door de boeren verzamelden de huiszwaluwen vochtige modder en werd er volop aan de nesten gewerkt.

Algemeen vielen dit jaar voor het eerst de grote groepen „hangjongeren“ op.

Voorlichting en bescherming

Tijdens de telronde hebben tellers flyers van de Vogelbescherming en/ of onze nieuwsbrief voor eigenaren van huiszwaluwnesten verspreid. Het is de bedoeling om door voorlichting en tips te geven het verwijderen van nesten tegen te gaan. Daarnaast is er aandacht gevraagd voor het ontbreken van voldoende modder voor nestbouw op sommige plekken en is de aanleg van modderpoeltjes in het buitengebied gestimuleerd. Zeker tijdens zo'n droog voorjaar en droge zomer helpen zulke modderpoeltjes de zwaluwen!

Het belangrijkste: laten we zorgen dat het Nederlandse landschap weer gaat zoemen van de insecten, zodat huiszwaluwen voldoende voedsel kunnen vinden.



Nawoord en oproep

We willen allereerst alle tellers, bewoners die hun huiszwaluwnesten gemeld hebben en nestonderzoekers heel hartelijk danken voor al hun inspanningen in 2018. Het was groots werk!! We hopen van harte dat we ook in 2019 weer op alle medewerkers kunnen rekenen!

De meeste deelnemers aan het nestonderzoek van de Hoeksche Waard gaven hun meldingen over de ontwikkelingen rondom de nesten bij voorkeur via mailtjes door. Slechts enkele nestonderzoekers maakten gebruik van het formulier. Bij onze werkwijze in 2019 houden we dan ook rekening met deze keuzes.

In eerste instantie was het de bedoeling dat het landelijke nestonderzoek alleen in 2018 plaats zou vinden, maar door de positieve ervaringen van dit jaar en het feit dat de nestonderzoekers weer nieuwe vragen opgeworpen hebben, wordt het project voortgezet en de eerste nestonderzoekers uit de Hoeksche Waard hebben zich al voor het vervolgproject aangemeld!!

Verder nog een oproep om mee te doen met ons eigen onderzoek in de Hoeksche Waard: Het zou mooi zijn, als er nog meer nestonderzoekers plaats zouden vinden. We denken dan in het bijzonder ook aan het westen en zuidwesten van de Hoeksche Waard.

Voor een overzicht van alle kolonies in de Hoeksche Waard wordt verwezen naar bijlage B1.

Doe mee met het nestonderzoek in de Hoeksche Waard en/of geef deze oproep door aan anderen die de huiszwaluwen goed gezind zijn en/ of huiszwaluwnesten hebben.

Aanmelden kan via een mailtje naar huiszwaluwen@gmail.com.

Voor opmerkingen en vragen n.a.v. dit verslag kunt u ook bovenstaand mailadres gebruiken.

Wereldreiziger

Gerard Ouweneel

Alweer wat jaren geleden was er een periode waarin het tijdschrift *Dutch Birding* zich beijverde haar lezers wegwijs te maken in het duistere labyrint van het Euraziatische zilvermeeuwen/kleine mantelmeeuwencomplex. Menig aflevering was dusdanig gevuld met identificatieanalyses van de grote meeuwensoorten dat mijn minderwaardigheidscomplex voedsel bij karrenvrachten kreeg en ik wat genoeg begon te krijgen van de meeuwentsunami. Tot mijn opluchting was ik niet de enige.

Staande op de Cornriche van Muscat, de Omaanse hoofdstad, kreeg ik spijt van de oppervlakkige belangstelling die ik destijds voor die artikelenserie had opgebracht. De Muscat Cornriche is een brede boulevard die openhartig laat zien dat Oman heel wat heeft te besteden. De promenade omsluit een grote baai, waarin op de 12^e februari van alles rondvloog zodat ik, met mijn rug naar alle Cornriche flaneerders, fraaie sculpturen en buitenissige automodellen toe, stond te turen naar twee grote sterns, een half dozijn grote kuifsterns, een paar Hemprichs meeuwen en tientallen kokmeeuwen. Die Hemprichs meeuw zag ik eenmaal eerder, zodat ik met hen dik in mijn sas en ze stevig aandacht kregen, ook al om hun voor een meeuw afwijkende verenkleed.

Maar daarna concentreerde ik mij op de grote meeuwen. Ten aanzien van de adulten meende ik er nog wel uit te komen: geelpootmeeuwen, ook kleine mantelaars en dan Armeense meeuwen. Maar dan die onvolwassen exemplaren, kennelijk van diverse jaargangen? Per slot van rekening stond ik half februari aan de Golf van Oman, dus wie weet was er hier kans op Heuglin's, Taimyr, Pontische meeuwen of zelfs een vega meeuw bedacht ik. Nu houd ik voor wat het soortenspectrum betreft het *Handbook of the Birds of the World* aan en dit *Handbook* beschouwt die vier stuks als ondersoorten. Die overweging speelde die middag op de Muscat Cornriche echter geen rol. Ondersoorten of niet, ik wilde graag weten wat er aan onvolwassen grote meeuwen vloog. Maar zowel mijn telescoop als de literatuur met meeuwenanalyses lagen in Maasdam. Als vogelgids had ik alleen het al ruim twintig jaar oude *Birds of the Middle East* bij me. Sindsdien hebben meeuwenfetisjen heel wat overhoopgehaald en ik kwam er dan ook niet uit.

Een beweging aan de stenen voet van de buitenzijde van de fraai uitgemonsterde Cornriche esplanada leidde af. Er scharrelde een steltloper, een regenwulp. In zijn eentje. Ik ervoer de vogel als het weerzien met een oude bekende. Ruim een halve eeuw eerder zat ik bij Femunden in midden Noorwegen in een schuiltentje bij zijn nest en sindsdien ontmoette ik ze op bijna alle stranden en slikgebieden op deze wereld, tot in Nieuw-Zeeland toe. Zelfs waren ze op Weno, het hoofdeiland van de Truk-archipel in de Grote Oceaan, voor regenwulpen een stopplaats op hun wereldzeeën en continenten omspannende migratieroutes. Wat een vogel! Die ene Cornriche regenwulp slaagde er moeiteloos in om aan het getob met meeuwendeterminatie te ontsnappen.

Ik vatte het plan op om de komende maanden extra de door Nederland op en neer pendelende regenwulpen op me te laten inwerken, om te beginnen aanstaande april in het Oude Land van Strijen. Daar, ten zuiden van de Molenweg, halverwege de Keizersdijk en de afslag Vlaamse Weg, ligt een strook percelen waarop in het voorjaar, zo halverwege april, standaard een clubje pleegt te pleisteren. Ook zo'n stopplaats. Tegelijkertijd registreerde ik bezorgd ze daar al een poos te hebben gemist. Komen regenwulpen daar niet meer of gaan de zintuigen tekort schieten? Het hield even bezig.

Toen ik naar smaak van de regenwulp te ver over de in dure natuursteen geconstrueerde Cornriche balustrade heen boog, pruimde de vogel mijn konterfeitsel niet langer en vloog hij weg. Op de plek waar hij verderop inviel ontdekte ik een rifreiger en liep een oeverloper.

Aan de andere kant van de boulevard ligt een rij inviterend ogende terrasjes, welke die middag door een kleurrijk publiek waren bezet, personen die daar duidelijk zaten om te zien en gezien te worden. Daar een gin tonic wel van pas kwam, stak ik over en nam plaats. Maar in het Islamitische Oman moet je voor een gin tonic niet zijn, althans niet in het openbaar. Het werd een ginger ale.

Literatuur:

del Hoyo, J., A. Elliot & J. Sargatel. 1996. Handbook of the Birds of the World. Volume 3. Lynx Edicions. Barcelona.

Ouweneel, G.L. `1969. Enige avifaunistische waarnemingen in Midden-Noorwegen in de zomer van 1968. De Levenede Natuur 72; 31-39.

Porter, R.F., S. Christensen & P. Schiermacker-Hansen. 1996. Field Guide to the Birds of the Middel East. T & A D Poyer. Londen.

Delta-excursie 2019

Marianne van der Waal

Op de eerste zaterdag van het nieuwe jaar, dit jaar op 5 januari, stond het parkeerterrein van het NLC ruim vóór negenen al bomvol auto's van deelnemers aan de traditionele Delta-Excursie. Mooi dat het aantal elk jaar groeit en dat er ook jonge vogelaars meegaan! Hopelijk zet die trend zich voort.....

Dit keer gingen we via de Markenje eerst richting Brouwersdam maar wat was het daar ontzettend koud! Zelfs van de aanwezige Roodkeelduiker, Parelduiker, Kuifduiker en Geoorde Fuut kregen we het niet warm, de wind ging dwars door onze jassen. Oké voor een Paarse strandloper, een paartje Eiders en een Zwarte Zee-eend wilden we nog wel even uitstappen maar binnen de kortste keren zat menigeen weer in zijn warme auto.

We wilden ook de andere kant van de Brouwersdam aandoen en daar zagen we tot onze grote verbazing een jonge Grijsze zeehond in het gras naast de weg liggen. Er stond een auto van het Zeezoogdieren rescue team bij en we waren natuurlijk erg nieuwsgierig waarom die zeehond daar lag. Dan is het hartverwarmend om te horen dat vrijwilligers van dat team dag en nacht bezig zijn met het redden van jonge zeehonden die de weg naar zee niet kunnen vinden. Deze jonge dieren worden door hun moeders verlaten om op eigen kracht verder te gaan. Helaas wordt de pups niet geleerd dat ze onder de sluis door moeten zwemmen en dan proberen ze het over de weg. Dat heeft al tot 6 dode jonge zeehonden geleid. Vooral 's nachts in het donker zie je de dieren niet op het asfalt. Volgens de vrijwilliger was de zeehond pas 6 weken oud. Hij leek me veel ouder, hij was best al groot. Maar door de supervette moedermelk groeit zo'n dier ontzettend snel. Er werd gewacht op een tweede vrijwilliger om het dier in een transportkist te krijgen. Alleen krijg je dat niet voor elkaar omdat ze fel van zich afbijten als je er te dicht bijkomt.

Inmiddels was het tijd om naar gezellige Heerenkeet te gaan om te genieten van een lekkere lunch. Heerlijk opgewarmd ging de tocht verder door plan Tureluur met volop mooie soorten als Groenpoot- en Zwarte ruiter, Slechtvalk, Wulp, Bontbekjes, heel veel Scholeksters en Goudplevieren.

Via de Stompe Toren reden we naar Burgh-Sluis. We hoopten op Bruinvissen en die lieten zich prachtig zien. Ze gaven zelfs een privéshowtje voor ons weg, net voordat het donker werd. Met een score van 69 vogelsoorten en 4 zoogdieren sloten we de dag af. Heerlijk om dan 's avonds thuis lekker na te genieten in je luie stoel!



Delta excursie 5 januari 2019



Winterroofvogeltelling 2019

Janus Verkerk

Winterroofvogeltelling nr 35: een mijlpaal. Zeker een eervolle vermelding waard aan de trouwe tellers die er ondanks de matig tot slechte telomstandigheden, opnieuw in slaagden de telling tot een succes te maken. De telperiode was dit jaar vastgesteld van 12 t/m 20 januari waarbij het eerste week-end de voorkeur genoot. De overige dagen konden gebruik worden als uitwijkdata, iets waar veel tellers gebruik van hebben gemaakt want het eerste week-end waren te omstandigheden niet best. Harde wind en buien waardoor veel roofvogels zich moeilijk lieten zien. Ook de dagen erna waren verre van optimaal en pas het tweede telweek-end was het wat zonnig met nog wel een redelijk stevige wind. Dit zal zeker van behoorlijke invloed zijn geweest op de uitslag van de telling.

In totaal werden in de Hoeksche Waard 373 roofvogels geteld en daarmee was het een zeer matige telling. Vergelijk de voorgaande jaren en het verschil is duidelijk. Vooral Buizerd en Torenvalk zijn doorslaggevend in het eindtotaal en beide soorten bleven behoorlijk onder hun gemiddelde niveau. Van Torenvalken is bekend dat de winterpresentie sterk kan schommelen maar met 46 getelde exemplaren zal deze uitslag de geschiedenis ingaan als een zeer matige. Datzelfde kan gezegd worden van de buizerd. In totaal werden er 272 opgegeven en , met uitzondering van blok 43-15, bleef ook dat aantal blijft behoorlijk achter ten opzichte van voorgaande telreeksen. Een uitzondering op deze regel is Tiengemeten waar meer buizerds verbleven dan voorgaande jaren.



Het loont tegenwoordig overigens wel de moeite om bij Buizerds op kleurringen te letten. Een oplettende teller scoorde aan de Boemdijk in blok 43-27 kleurring blauw CV, een door Martin Mollet geringde vogel. Deze werd als jong geringd aan de Zuiddijk te Maasdam en wordt ook vaak gezien aan de Oudendijk te Strijen. Het betrof de 7^e waarneming van deze vogel die inmiddels 1,5 jaar oud is. Sperwers blijven toch wel onderteld maar met 18 waargenomen exemplaren eindigt deze telling wel in de hogere regionen. Hetzelfde geldt voor de Havik waar de tellers van blok 43-18 de kwaliteit hadden er drie te kunnen noteren. In totaal werden in de Hoeksche Waard 9 haviken waargenomen, een gemiddelde uitslag de laatste tien jaar.

Ook bij de slechtvalk bleef de teller op 9 steken hoewel hierbij vermeld dient te worden dat nogal wat tellers slechtvalken opgaven buiten hun telgebied maar wel in de telweek. Hiermee is geen rekening gehouden in de verwerking. Het werkelijke aantal zal dan ook zeker iets hoger liggen dan de werkelijk getelde exemplaren.

De winter van 2018-19 was wederom zacht. Ideaal dus voor Bruine kiekens die besloten hier te overwinteren. En dat worden er steeds meer. De zes getelde exemplaren was het de hoogste aantal ooit. Blauwe kiekens overwinteren vooral op de Korendijkse slikken en Tiengemeten. Op de slikken werden er drie genoteerd waarbij ook het mannelijke exemplaar dat hier al de gehele winter rondhangt. In totaal werden er 7 genoteerd met daarnaast nog eens 2 op Tiengemeten.

Het waarnemen van een Smelleken tijdens een midwintertelling blijft een buitenkansje. Twee exemplaren konden worden genoteerd en daarmee ontbreekt de soort toch zelden in de telling.

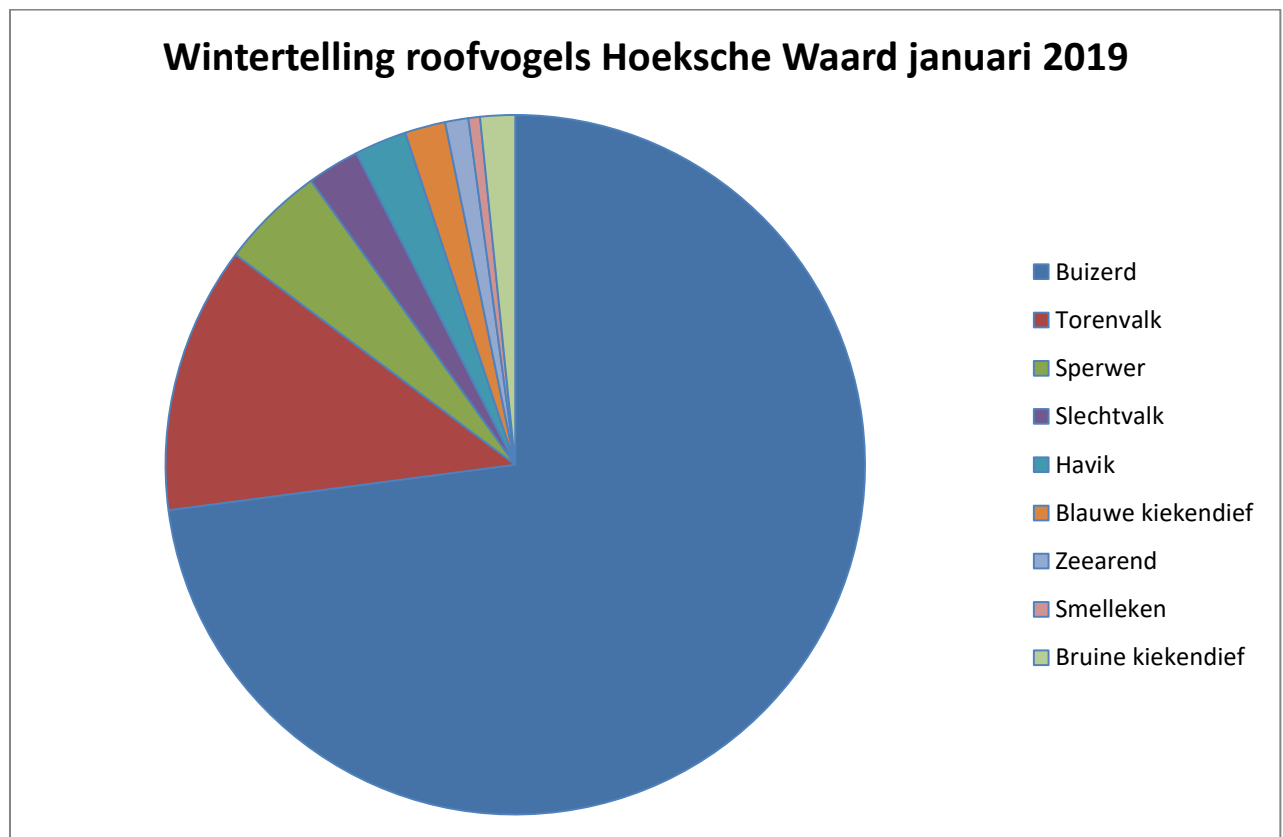
Langs het Hollandsch Diep en Haringvliet is natuurlijk de grootste kans op de zeearend. Het was dan ook in dit gebied dat beide paren werden gezien. Op de Korendijk verblijven al de gehele winter min of meer regelmatig 2 exx en dat kan ook gezegd worden van de Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen. Maar waarneming.nl leert ons dat er tegenwoordig vrijwel dagelijks uitstapjes gemaakt worden naar het Oudeland van Strijen. De toekomst zal uitwijzen hoe dit zich gaat ontwikkelen in onze regio. Wanneer kunnen we het eerste broedgeval begroeten. Een broedpoging op Tiengemeten was er reeds.

We kunnen de laatste jaren wel rekenen op een winterbestand aan roofvogels dat standaard verdeeld is over negen soorten roofvogels. De tellers van blok 43-15 scoorden er daarvan maar liefst acht tijdens de telling en Tiengemeten was het enige gebied waar alle negen soorten ook daadwerkelijk werden gescoord. Sowieso was het bestand aan winterroofvogels hoog op Tiengemeten want met 34 getelde exemplaren, verdeeld over die negen soorten, was dit de beste uitslag ooit voor dit eiland.

Een op zijn minst opvallende roofvogeldag was 31 oktober 2018. Landelijk was er zeer sterke trek van Rode vrouwen en ook in onze regio werden er die dag 11 opgemerkt waarbij zelfs een paar groepjes van 3 exx. Als overwintenaar blijft de rode wouw echter een zeer zeldzame verschijning

Rest mij wederom alle tellers te bedanken voor hun inzet. Het blijkt een trouwe club mensen waar we jaarlijks op kunnen bouwen. Hulde.

Een overzicht van alle getelde roofvogels per atlasblok en door de jaren heen is te vinden in bijlage C.



Kan MAS helpen de neergang van de boerenlandvogels te stoppen?

Niels Godijn

Dat het met de boerenlandvogels niet goed gaat wisten we al. Maar na de alarmerende berichten van de afgelopen weken, weten we dat het nog veel erger is dan gedacht.

“Met uitsterven bedreigd”, “sterfte vooral onder vrouwtjes Grutto groot”, “Nederland verliest in hoog tempo haar weidevogels” het zijn maar een paar van de verontrustende kreten die ik langs zag komen.

De week ervoor was ik bij een lezing van Niels Godijn, ons welbekend vanwege zijn rol bij het proefproject in Rhoon, opgezet door Werkgroep Grauwe Kiekendief. Hij vertelde over de resultaten in de Zegenpolder aldaar, waar door aanpassingen in het beheer vogels zijn teruggekomen die er jarenlang niet gezien waren zoals Veldleeuwerik en Graspieper. Ze hebben er nog niet gebroed maar dat is hopelijk een kwestie van tijd.

Hieruit zou je kunnen opmaken dat het mogelijk is, door het nemen van de juiste maatregelen, vogels weer terug te krijgen. Maar eenvoudig is het niet en onderzoek blijft hard nodig.

Om die reden is in 2017 Meetnet Agrarische Soorten in Zuid-Holland gestart om de aantalontwikkelingen van boerenlandvogels binnen en buiten het project nauwgezet te kunnen volgen. In 2017 is op 57 punten in Zuid-Holland geteld. In 2018 is het aantal telpunten bijna verdubbeld naar 99, waarvan 54 in de Hoeksche Waard. Zo wordt er zo'n 3000 hectare agrarisch landschap geïnventariseerd, wat een mooi beeld geeft van de aanwezige broedvogels.

Uit de resultaten van slechts 2 jaar kunnen nog geen trends opgemaakt worden. Hoe meer jaren er geteld wordt hoe beter. Dan kunnen er conclusies getrokken worden: welke maatregelen helpen en welke niet en waar in de HW liggen de knelpunten?

Op het kaartje is te zien dat er in de HW nog een aantal lege stukken zijn. Het zou mooi zijn als ook op die plekken geteld zou worden. Er worden dus nog steeds tellers gezocht om mee te doen. Het is maar 4x 10 minuten tellen per telpunt in de periode van april tot juni.

De tellers hebben de resultaten van 2018 toegestuurd gekregen. Een korte samenvatting:

In de HW gaan deze 4 soorten weer aan kop: Kievit, Gele kwik, Wilde Eend en Meerkoet. Op plaats 5 staat de Veldleeuwerik.

Het aantal broedparen per 100ha is nu 47,5 tegen 48,5 vorig jaar. Een lichte daling.

-kievit en veldleeuwerik zijn gelijk gebleven

-gele kwikstaart is gestegen

-graspieper is gedaald

Ik ben heel benieuwd wat 2019 gaat brengen.....

Belangstelling om mee te doen: neem contact op met Niels Godijn niels.godijn@grauwekiekendief.nl

Zwemmende Havik

Joop van den Berg

Donderdagmiddag 27 september gingen mijn vrouw en ik maar eens in het Oudeland van Strijen kijken, je weet maar nooit!

We kijken naar vogels, maar letten ook op eventuele groepjes mensen met kijkers en telescopen. Deze keer op de Waleweg zagen we drie mannen, reeds geruime tijd uit de garantie, hun focus op iets in het weiland. Het ging om de broeders v/d Linden en Gerard Ouweneel. Zij vormen een deel van de harde kern supporters van de Dwergganzen, die met hun kroost net terug waren uit Zweden. We hebben ze mooi gezien, zelfs met kleurringen.

Maandag 8 oktober moesten we naar Maasdam vanuit Oud-Beijerland om de dieren te verzorgen van Karin, onze dochter, die met vakantie was. Omdat het mooi weer was leek het mij verstandig om via het Oudeland te gaan, want zoals vele weten: jeuk is erger dan pijn, of zoals anderen beweren die aangename onrust die een mens kan sturen! En zoals altijd, je weet maar nooit.

Weer op de Waleweg zag ik in een 'split second' een vleugel van een flinke roofvogel omhoog gestoken worden boven het gras van een slootkant. Recht voor de sloot aangekomen zagen we geen Buizerd in het gras, maar wel 'iets' in de sloot. Door de kijker bleek het een Havik man te zijn die tot zijn borst in het water zat, af en toe wiebelend als zat hij op een trampoline. Naar later zou blijken zat de Havik een Smient te verzuipen. Na enige tijd ging de Havik tot onze verbazing, met de voor het laatst protesterende Smient, zwemmend naar de overkant van de sloot met de vleugels een soort vlinderslag roeiend. Af en toe ging hij tot zijn hals in het water, de prooi achter zich aan slepend. Aan de kant gekomen hipte de Havik met gemak tegen de wal op met Smient en al. Eerst even droog schudden en daarna het bekende 'mantelen'. Snel vlogen de eerste plukken veren door de lucht, waarna direct twee kraaien met gepaste afstand aan tafel aanschoven. Even leek de rover als kerstman omgetoverd, zijn kop, ogen en snavel waren beplakt met wit dons. De Smient verdween bijna geheel in de krop van de roofvogel die als een grote bult voor zijn borst hing. Na ongeveer 20 minuten vloog de Havik weg, de vleugels, poten, een berg veren en een skelet achterlatend.

Ik heb in ongeveer 63 jaar vogels kijken dit nog nooit gezien, een zwemmende Havik. Op 30/10/2017 wel eens een rug zwemmende Torenvalk met een Spreeuw op haar buik (zie In Vogelvlucht nr. 38 pag.11). Wat zal het volgende zijn? Misschien wel een rolschaatsende Roerdomp. De natuur blijft verassen!



“De man op de dijk”, een boeiend boek van Elvira Werkman

Marianne van der Waal

Degenen die er vorig voorjaar bij waren zullen zich ongetwijfeld de interessante lezing van Ben Koks, de oprichter van de Werkgroep Grauwe Kiekendief, herinneren.

Hij vertelde vol vuur over de strijd om de Grauwe Kiek als broedvogel voor Nederland te behouden en over zijn onvermoeibare inzet voor de akkervogels in het agrarisch landschap.

Dat zijn inzet niet onopgemerkt is gebleven, blijkt wel uit het feit dat op de Sovondag het boek “De man op de dijk” werd gepresenteerd. Dit boek van schrijfster Elvira Werkman vertelt het grenzeloze verhaal van de Grauwe Kiekendief en van de man die zijn hart aan deze prachtige roofvogel, verpand heeft: Ben Koks.

Het verhaal neemt je mee van de Groningse akkers naar de Sahel in Afrika, naar Duitsland, Engeland en Wit-Rusland. Het leest als een super-spannend, soms emotioneel avonturenverhaal. Het vertelt over de magie van de vogeltrek en de passie van enthousiaste vogelaars om ter plekke te onderzoeken hoe de kiekken in hun winterverblijf overleven.

Ook komt de stand van landbouw en natuur uitgebreid aan bod. Daar zien we veel parallellen met de landbouw en natuur in onze omgeving. Dat landbouw en natuur niet tegenover elkaar moeten staan maar samen moeten werken om de vogels van het boerenland te behouden is de boodschap die ook van toepassing is op de Hoeksche Waard.

Dat het allereerste broedgeval van de Steppekiekendief, met 4 uitgevlogen jongen, in Noord-Groningen plaatsvond mag geen toeval heten. Gerard mocht, als medeoprichter van de werkgroep, aanwezig zijn bij het ringen van de jongen. Hij noemde dit succesvolle broedgeval Ben's finest hour en de kroon op zijn werk. Hoe het precies gegaan is met het allereerste beschermde nest van de Steppekiek ter wereld is weer een verhaal op zich.

Kortom een fascinerend boek, dat van het begin tot einde boeit. Een aanrader voor zowel vogelliefhebbers als mensen die met agrarisch natuurbeheer te maken hebben.



Waarnemingen schaarse en zeldzame vogels in de Hoeksche Waard in 2018

Hans Westerlaken

Dit overzicht betreft waarnemingen zoals die per 2 januari 2019 op www.waarneming.nl stonden. In totaal werden 223 verschillende (onder)soorten gemeld, 10 minder dan in 2017, maar wel een gemiddeld aantal wat betreft de laatste vijf jaar.

Drie nieuwe soorten werden ontdekt in de Hoekse Waard, namelijk Iberische Tjiftjaf, Breedbekstrandloper en Dwerggors, wat het totaal op 294 waargenomen (onder) soorten in de Hoekse Waard brengt, inclusief de bij waarneming.nl aangemerkte ondersoorten.

Tussen 1/1 en 22/2 werden maximaal 32 **Dwergganzen** gemeld uit het Oudeland van Strijen. De eerste (17) van het najaar werden op 27/9 gemeld. Het hoogst gemelde aantal tussen september en het einde van het jaar was 43. Ten opzichte van 2017 was het een vooruitgang van 11 exemplaren, zodat we weer voorzichtig optimistisch gestemd kunnen zijn wat het succes van het uitzetten van jonge vogels betreft.

Pleisterende **Kleine Rietganzen** werden op 13/1 en 2/2 in het Oudeland gezien, op 3 en 15/11, alsmede op 1/12 werden maximaal 2 exemplaren op de Korendijksche Slikken waargenomen. Overvliegende vogels, met een maximum van 90 exx. op 11/12 over het Munnikenland, werden ook nog gezien bij Polder Raepshille 1 op 4/1 en de Hoogezandsche Gorzen, 14 op 28/10.

Roodhalsganzen werden tussen 4/1 en 7/3 in het Oudeland waargenomen. Er werd zowel een adulte als een tweede-kalenderjaar gemeld, wat er op zou duiden, dat er zich minimaal twee exemplaren hebben opgehouden. Op de Korendijkse Slikken liep een laat exemplaar op 13/5. De eerste najaarsvogel was op 3/11 aanwezig in het Oudeland en werd tot 14/12 gemeld.

Op 1/1 en 18/1 was er een **Rotgans** in het Oudeland, op 27/1 op de Korendijkse Slikken en de waarneming van 2 exemplaren op Tiengemeten op 17/8 deed de wenkbrauwen enigszins fronsen, maar de waarnemer bleek overtuigd.

Een ongeringde, qua verenpak goed uitzierende, **Ross' Gans** hield zich, op de niet bepaald seizoens-typische periode van 19 tot 27 augustus, tussen Grauwe Ganzen op in het Oudeland. Waarschijnlijk dezelfde vogel werd rond die periode elders in het land waargenomen.

Twee pleisterende **Kleine Zwanen** werden op 4 en 5/1 in de APL-polder waargenomen, op 20/1 een viertal op de Korendijkse Slikken en maar liefst 15 stuks op 16/2 in het Oudeland. Vanaf 28/11 werden maximaal 8 exemplaren in de St. Anthonie-polder bij Maasdam gezien. Tien overvliegende werden bij Numansdorp opgemerkt op 20/1 en op 4/2 twee bij Leenheerengorzenpolder te Goudswaard.

De eerste van het najaar vloog voorbij de Hoogezandsche Gorzen op 3/11, gevolgd door respectievelijk 3-6 tussen 22/11 en 15/12 bij Korendijk. Op 2/12 bevonden zich 7 exx. op Tiengemeten, waar op 15/2 ook nog 5 exemplaren gemeld werden. De 7 exx. werden waarschijnlijk op 10/12 boven de Hoogezandsche Gorzen gezien.

Tussen 14/1 en 4/2 werden maximaal 6 **Wilde Zwanen** in het Oudeland gezien; op 5 en 10/10 een exemplaar in de Polder Moerkerken te Mijnsheerenland en tenslotte een overvliegend exemplaar over de Hoogezandsche Gorzen op 18/11.

Behoudens een **Marmereend**, die niet zo best in de veren leek te steken op de Hoogezandsche Gorzen op 29-9, werden er geen zeldzame eenden in de Hoekse Waard waargenomen. Hoewel als "escape" aangemerkt, zou het in theorie om een wilde vogel kunnen gaan. Goede documentatie daarover ontbreekt.

Er kwamen slechts twee meldingen van roepende **Kwartels** binnen. Een exemplaar bij Goudswaard op 14-5 en op de ABH op 30-6.

Onderstaand staatje laat zien, dat het aantal Kwartels per jaar nogal verschilt en dat er een neerwaartse trend lijkt te zijn. De waarnemingen voor 2010 zijn over het algemeen onvolledig.

Jaar	Waarnemingen	exemplaren
2005	10	14
2006	4	5
2007	3	4
2008	4	4
2009	1	1
2010	6	6
2011	43	55
2012	5	5
2013	15	30
2014	18	25
2015	31	32
2016	4	4
2017	25	26
2018	2	2
2019	0	0
-----	----	-----
Totaal	171	213

Behoudens een waarneming in de APL-polder op 19-10, werden alle 34 andere waarnemingen van **Geoorde Futen** tussen het gebied van de Haringvlietbrug en Korendijk gedaan, met een maximum van 12 op Tiengemeten op 9/6.

Voor velen was de **Roodhalsfuut**, die zich, tussen 28/5 en 24/6 in volledig broedkleed op Tiengemeten bevond, een nieuwe soort voor de Hoekse Waard. De vogel zat vaak verborgen tussen de vegetatie, wat deed vermoeden, dat het hier om een broedpoging ging. Enig verder bewijs daarvoor zou ontbreken.



Foto : Dick van Houwelingen , Tiengemeten

Een tweede-kalenderjaar **Roodkeelduiker** bevond zich op 18 en 19 mei op het Hollands Diep ter hoogte van de westkant van de Esscheplaat. Een **IJsduiker** werd tijdens boottellingen op 19-3 en 16-4 op het Haringvliet bij Korendijk waargenomen.

Een **Europese Flamingo**, die bij Alblasserdam en Ridderkerk via de app-groepen gemeld en gedetermineerd werd, verscheen precies op tijd om met een groep Grauwe Ganzen boven Maasdam opgepikt te kunnen worden. Buiten een melding van een **Zwarte Ibis** in de Leenheergorzenpolder op 16/9, kwamen alle waarnemingen van Tiengemetten tussen 17/9 en 1/10, met een maximaal aantal van maar liefst vijf op 19/8.



Foto : Gersom Barendrecht, Tiengemetten.

De enige **Zwarte Ooievaar** van het jaar werd ook vanaf Tiengemetten gemeld en gefotografeerd op 25/7. Van 4 tot 6 januari zat er een 2^e kalenderjaar **Kwak** in de haven van Strijensas en op 10/9 werd er een voorbijvliegende, juveniele vogel, op Tiengemetten opgemerkt.

Tussen 1/1 en 14/2 werden tot maximaal 3 **Koereigers** in het Oudeland gezien. De enige voorjaarswaarneming was op 23/5 in de Buttervlietpolder. Vanaf 19/8 en 1/11 werden tot maximaal 5 stuks in het Oudeland waargenomen. Bij Korendijk verschenen individuele exemplaren op 13/9 en 18/11.

Opmerkelijk was de 1^e kalenderjaar **Jan-Van-Gent**, die met oostenwind 3 over het Vuile Gat bij Tiengemetten richting west vloog.

Visarenden werden 101 maal gemeld. De eerste vogel verscheen op 7/4 en in het voorjaar volgden noch een twintigtal meldingen. Na 2/8 waren er circa 80 meldingen waarbij soms twee exemplaren tegelijk aanwezig waren, zoals op de Hoogezandsche Gorzen en de Korendijk.

Gezien de dubbeltellingen is het moeilijk in te schatten over hoeveel individuen het ging.

Er werden, verspreid over het eiland, een twaalfstal **Wespendieven** gemeld tussen 21/5 en 2/9.

Met 248 meldingen was 2018 een prima jaar voor de **Blauwe Kiekendief**, hoewel het erg lastig blijft om het echte aantal in te schatten. Verreweg de meeste waarnemingen kwamen van Tiengemetten en

de Korendijkse Slikken, met het Oudeland als een goede derde. Mede gezien de uitwisseling tussen Tiengemeten en de Korendijkse Slikken lijkt het reële aantal wintervogels de 10 niet te overschrijden. Op 2/9 werd een 1^e kalenderjaar **Steppekiekendief** in de APL-polder gezien, gevolgd door ook een 1^e kalenderjaar vogel, van 19/9 tot 24/9 op Tiengemeten. Nog een 1^e kalenderjaar vogel werd op tussen 22/9 en 24/9 op de Korendijkse Slikken gesignaleerd. Dat het daarbij om een andere vogel ging, kon op basis van foto's vastgesteld worden.



Foto : Arie den Tuinder, Tiengemeten

Tussen 7 en 27/3 waren er 6 meldingen van de **Rode Wouw** en in het najaar tussen 11/10 en 4/11 waren er een twaalftal waarnemingen, in enkele gevallen, zelfs twee of drie exemplaren bij elkaar. De **Zwarte Wouw** werd tussen 7-4 en 19-6 acht keer waargenomen. Alle waarnemingen betroffen overvliegende exemplaren met 2 exx. overTiengemeten op 7/4 en Goudswaard op 21/5.



Foto : Han Benard, Polder Zuid-Beijerland

Met maar liefst 450 waarnemingen is de **Zeearend** van “lichtrode” een “zwarte” soort geworden. Het daadwerkelijke aantal vogels blijft giswerk gezien de vele locaties en de mobiliteit van de vogels. Dat de soort als broedvogel aan de Hoekse Waardse-broedvogellijst toegevoegd kan gaan worden, lijkt gezien de adulte vogels op Tiengemeten en op diverse andere plekken aan de zuidkant van de Hoekse Waard, een kwestie van tijd.

Waarnemingen van Zeearend sinds 2010:

2010	35	41
2011	61	70
2012	66	82
2013	85	108
2014	155	197
2015	174	215
2016	255	317
2017	347	491
2018	451	681

Van de **Ruigpootbuizerd** kwamen zes meldingen binnen, waarvan er een gefotografeerd en achteraf gedetermineerd werd bij Nieuwendijk op 21/11.

Smellekens werden 84 maal gemeld met, zoals men mag verwachten, een nadruk op de winter en najaar. Goede plaatsen om deze soort te zien zijn Tiengemeten, de Korendijkse Slikken en het Oudeland.

Slechts 1, adult, **Porseleinhoen** werd op 2 juli op Tiengemeten gezien. Overvliegende **Kraanvogels** werden in het voorjaar op 5 maart (1) bij Oud-Beijerland, op 31 maart drie bij Strijen en op 22 april twee boven Tiengemeten. In het najaar vlogen op 20/11, vijf stuks zuidwest over Puttershoek en elf stuks een dag later richting noordoost over Strijen.

Van 21/1 tot 20/7 werden tot 2 stuks **Steltkluten** gemeld van Tiengemeten. De enige andere waarnemingen, van 1 vogel, kwamen van de Leenheerengorzenpolder en Korendijkse Slikken op 6/5.

Met 60 meldingen was het een goed jaar voor de **Zilverplevier**, hoewel er veel dubbelwaarnemingen waren. De 44 voorjaarswaarnemingen vielen tussen 7 en 28/5 met als hoogste aantal 12 op 10 mei bij de Oosterse Bekade Gorzen. In het najaar was het hoogste aantal 8 overvliegende vogels op Tiengemeten op 8/10. Slechts 1 melding van een **Strandplevier** kwam van Tiengemeten op 22/5.

Van de **Regenwulp** kwamen 33 waarnemingen binnen, veelal overvliegend en het maximale aantal ter plaatse vogels betrof 15, in het Oudeland van Strijen op 29/4. Tussen 1 en 27/8 werden 5 meldingen gedaan. Indien dubbeltellingen eruit gefilterd worden, blijven er maar 24 waarnemingen over.

De **Rosse Grutto** werd op acht data gemeld met als hoogste aantal 10 exemplaren op de Hoogezandsche Gorzen op 9/9. Opmerkelijk waren zes overvliegende vogels, die op dezelfde dag boven Oud-Beijerland werden gefotografeerd.

Alle vier de waarnemingen van de **Steenloper** vielen tussen 3 en 24/5 en haast uiteraard op de bekende steltloperplekken, de Oosterse bekade Gorzen, Tiengemeten en de Leenheergorzenpolder. Tussen 10 en 17/5 werden slechts drie waarnemingen van de **Kanoet** gedaan, met drie stuks in de Leenheergorzenpolder als hoogste aantal.

Voor de snelle beslissers was er in de vorm van een **Breedbekstrandloper**, een langverwachte, nieuwe soort voor de Hoekse Waard weggelegd. De vogel verbleef op 21/5 tussen grofweg 8.00 en 9.00 in de Leenheergorzenpolder om vervolgens het Spui over te vliegen.



Foto en ontdekker : Gert Huijzers, Leenheerengorzenpolder.

Tussen 24-4 en 20-5 werden alle 31 voorjaarswaarnemingen van de **Krombekstrandloper** gedaan. Alle, met uitzondering van die van 24/4 in de APL-polder, waren met een maximum van drie in de Leenheergorzenpolder. Op 2/9 was er een waarneming uit de APL-polder en tussen 16 en 20/9 was er een juveniel exemplaar in de Leenheerengorzenpolder aanwezig. De 36 ingevoerde waarnemingen hadden betrekking op maximaal 15 verschillende vogels. **Temminck's Strandlopers** werden tussen 22/4 en 23/5 op de bekende plekken gezien, met een maximum van 15 op 13/5 in de Leenheergorzenpolder. Op 4/7 werd de eerste najaarsvogel van dezelfde locatie gemeld. Op 19/9 waren de drie laatste vogels aanwezig op Tiengemeten. **Drieteenstrandlopers** werden alleen op 18 en 19/5 gemeld van de Hoogezandse Gorzen en de Leenheergorzenpolder, alwaar het maximaantal drie was op 18/5.

Tussen 22/4 en 5/6 werden voornamelijk **Dwergmeeuwen** vanaf het Hollands Diep en de Leenheergorzenpolder gemeld. Het hoogste aantal betrof 19 op 22/4 boven het Hollands Diep. Bij de Hoogezandsche Gorzen vloog tussen 27 en 30/9 de enige vogel van het najaar.

De **Pontische Meeuw** werd 41 keer gemeld op alle bekende plekken en in bijna alle maanden, aan de zuid- en westkant van de Hoekse Waard. Het ging meestal om tweedejaars vogels, maar ook derdejaars en adulte vogels werden waargenomen. Aangezien herkenning van deze soorten lastig kan zijn, zal het echte aantal hoger kunnen liggen. Onderstaand vindt u wat herkenningskenmerken en een link naar uitgebreidere herkenningskenmerken van "Grotere Meeuwen".



Foto : D. Dekkers, Leenheerengorzenpolder, 1^e najaar, Pontische Meeuw.



Foto : Gert Huijzers, Leenheerengorzenpolder, adulte Pontische Meeuw.

Fors postuur, witte kop, zwart masker, donker oog, platte kop, Fors postuur, witte kop, zwart oog, donkere mantel, groenige poten (variabel), zwarte, lange, dunne snavel zijn aanwijzingen.

Dit zijn slechts een paar kenmerken/aanwijzingen. Onderstaand artikel gaat veel dieper in op de herkenning van Grote Meeuwen

<https://vogelwacht-utrecht.nl/wp-content/uploads/2013/10/2-Het-herkennen-van-grote-meeuwen-KB4.pdf>

Ook de **Geelpootmeeuw** vertoont dezelfde verspreiding met een incidentele waarneming in het Oudeland. Herkenning in niet-adult-kleed is wellicht nog lastiger dan van de Pontische Meeuw en de weerslag daarvan is terug te vinden in de waarnemingen. Van de 51 waarnemingen waren er slechts 5 van vogels jonger dan drie jaar. De aanwezigheid van broedvogels op de Ventjagersplaten verklaart 80% van alle waarnemingen en met name die van Tiengemeten.

Afgezien van vier waarnemingen uit de APL-polder en een van Tiengemeten, kwamen alle waarnemingen van **Dwergsterns** tussen 2/5 en 4/7 uit de Leenheerengorzenpolder. Het maximale aantal daar betrof 6 op 21/5.

Zwarte Sterns trokken tussen 21/4 en 2/6 door in de Hoekse Waard met als hoogste aantal 25 stuks op Tiengemeten op 22/4. Verrassend was de aanwezigheid, tussen 26/8 en 2/9, van maximaal 19 exemplaren op de Hoogezandsche Gorzen.

Wederom bevond zich een tweede-kalenderjaar **Zomertortel** zich in de winter in de Hoekse Waard en wel bij iemand in de tuin in Oud-Beijerland. De vogel werd op 5/1 voor het eerst en op 21/4 het laatst gemeld. Op 11/5 werd een roepend exemplaar gemeld bij de Buitenzomerlanden en twee snelden oostwaarts langs de Esschenplaat op 12/5.

Op 12/13-1 en 10/6 werd een **Velduil** gezien in het Oudeland, op 17/4 vloog er een bij de Zomerlanden en in het Land van Essche werd er op 10/5 een vogel gefotografeerd. De enige

Draaihals werd op 5/9 gefotografeerd bij de Leenheergorzenpolder.

Kleine Bonte Spechten werden 21 maal gemeld waarvan slechts een in Oud-Beijerland. Alle andere kwamen van de Essche- of Sasseplaat.

Tussen 12/1 en 15/4 en van 13 tot 27/12 werden **Klapeksters** uitsluitend van de Korendijksche Slikken en Tiengemeten gemeld. Mogelijk gaat het daarbij soms om hetzelfde exemplaar, gezien het feit, dat een overvliegende vogel van Tiengemeten naar Korendijk is waargenomen.

Naast waarnemingen uit de Torensteepolder en Numansdorp-West 9/5 en 6/7 kwamen alle andere waarnemingen van de **Wielewaal** tussen 13/5 en 24/6 van de Esscheplaat.

Vanwege aantoonbare schade aan het fruit van een fruitteler aan de westkant van de A-29 ter hoogte van het viaduct van de Molendijk te Numansdorp, werd de **Roek** vogelvrij verklaard in de Hoeksche Waard. Gezien de uiterste zeldzaamheid van de Roek en de bijna uitsluitende aanwezigheid van enkele vogels in de noordwesthoek van de Hoeksche Waard buiten het broedseizoen en een enkele voorbijtrekkende vogel, is dit echter zeer onwaarschijnlijk. Op basis van de getuigenis van een schade-expert oordeelde de Raad van State anders. Waarnemingen worden vervaagd.

Wat er gebeurd is met de **Bonte Kraai**, die zich vanaf 25/1 tot 5/2 ophield in een grote groep Zwarte Kraaien in de polder Klein-Zuid-Beijerland te Klaaswaal, nadat de groep op 5/2 bejaagd werd, laat zich wellicht raden. De vogel werd na 5/2 in ieder geval niet meer gemeld.

Een **Kuifmees**, die op 15/7 uit een tuin in Nieuw-Beijerland gemeld, was opmerkelijk. Op 20/4 werd een **Buidelmees** gemeld uit het Oudeland, tussen 24 en 28/6 op Tiengemeten en een vogel werd bij de Leenheerengorzenpolder gehoord op 26/9. Afgezien van waarnemingen van **Boomleeuweriken** op 4/3, waren alle andere waarnemingen in het najaar. Tussen 5/10 en 4/11 werden op twaalf data vooral overvliegende vogels gemeld.

Op 3 en 4/5 floot een **Fluiter** langs de Brabersweg, Greup. **Bladkoningen**, sinds 2013 een jaarsoort in de Hoekse Waard, werden op 15/10 opgemerkt in Nieuw-Beijerland, twee in Numansdorp een dag later en op 17/10 kon deze als nieuwe soort voor Tiengemeten bijgeschreven worden.

Een **Siberische Tjiftjaf** (*Phylloscopus collybita tristis*) werd op 22/10 en 24/12 goed gedocumenteerd bij het haventje van Nieuwendijk.

Een **Iberische Tjiftjaf** was de eerste nieuwe soort voor de Hoekse Waard. De vogel liet zich prima horen en met wat geduld ook zien van 7/5 tot minimaal 20/5 in Polder Raepshille. De enige **Grote Karekiet** van het seizoen bevond zich tussen 3 en 23/6 op Tiengemeten.



Foto: Bert-Jan Luijendijk, Siberische Tjiftjaf, Nieuwendijk.



Foto : Bert-Jan Luijendijk, Iberische Tjiftjaf, Polder Raepshille, Strijen.

2018 was het beste jaar voor de **Bonte Vliegenvanger** met vier waarnemingen. Een zingend exemplaar op 11/5 op de Esscheplaat was de enige van het voorjaar. In het najaar waren er vogels in Oud-Beijerland van 16 tot 19/8, op 1/9 twee stuks op Tiengemeten en op 8/9 bevond er zich een in een tuin in Goudswaard.

Individuele **Engelse Gele Kwikstaarten** werden viermaal opgemerkt . Op 14/4 en 1/5 in 's-Gravendeel, op 19/4 in de Leenheerengorzenpolder en op 9/5 in de APL-polder. **Noordse Gele Kwikstaarten** werden op 6 data tussen 24/4 en 13/5 gemeld uit Polder Raepshille en de APL-polder. Op de laatste datum zaten er maar liefst 20 exemplaren in de APL-polder. **Rouwkwikstaarten** werden

op 9 data gemeld tussen 17/3 en 27/4 in de Leenheerengorzenpolder, op de Hoogezandsche Gorzen, de Buttervlietpolder en een exemplaar in het Oudeland.

Op 30/9 vloog een roepende **Grote Pieper** over de Hoogezandsche Gorzen en van een laat exemplaar bij Nieuwendijk op 27/12 werd het geluid opgenomen. **Oeverpiepers** bevonden zich op 18/2 op Tiengemeten, op 10/10 bij de Oosterse Bekade Gorzen en op 8/12 op het terrein van de oude suikerfabriek te Puttershoek.

De enige gefotografeerde **Goudvink** werd op 2/1 gezien op de Sasseplaat. Op 5, 12 en 13/10 en op 3 en 4/11 vloog een **Europese Kanarie** langs en rond het toekomstige Natuurhuis bij de Hoogezandsche Gorzen. De vogel was soms kort ter plaatse.

Op 28/10 vloog een roepende **IJsgors** langs de Hoogezandsche Gorzen. De **Sneeuwgorz**, die zich op 18/3 in de Leenheergorzenpolder ophield, liet zich mooi vanuit de kijkhut bekijken. In het voorjaar waren er twee waarnemingen van **Geelgorzen**, op 19-4 bij Numansdorp en op 22/4 op Tiengemeten. Tussen 27/9 en 3/11 kwamen waarnemingen, waarvan enkele met bevestigende geluidsopnamen, driemaal van Tiengemeten, van twee exemplaren langs de Hoogezandsche Gorzen op 28/10 en op 3/11 langs Nieuwendijk .



Foto: Gert Huijzers, Sneeuwgorz, Leenheergorzenpolder.

Een gefotografeerde, nogal vliegerige, **Dwerggorz** op 2/11 te Nieuwendijk, bleef een eenmanswaarneming. Ook de roep werd opgenomen. Dit betekende tevens de derde nieuwe soort voor de Hoekse Waard in 2018.



Foto: Bert-Jan Luijendijk, Dwerggorz, Nieuwendijk.

Oproep aflezen ringen Zeearenden

Dirk van Straalen

Sinds begin 2018 bestaat de Werkgroep Zeearend Nederland (www.werkgroepzeearend.nl). Eén van onze taken is het coördineren en uitvoeren van ringonderzoek van zeearenden.

Het broedsucces van Zeearenden in Nederland wordt bij alle nesten jaarlijks gevolgd op basis van een eenmalig nestbezoek (waarbij jongen worden gekleurringd) of op basis van waarnemingen op afstand door beheerders of onderzoekers. Dankzij het ringwerk is bekend dat een aantal Nederlandse jongen uit de periode 2007-2014 zich inmiddels op (potentiële) broedplaatsen heeft gevestigd. De dispersieafstanden van deze vogels zijn in het algemeen laag en het lijkt erop dat eerst territoria in de grote wetlands in Nederland zelf in gebruik worden genomen. Een enkel dier wordt buiten Nederland gezien dus er is waarschijnlijk enige uitwisseling tussen de Nederlandse en naburige populaties, vooral met die uit Duitsland.

Nesten werden beklommen in de latere jongenfase bij leeftijden van 4-8 weken. De nestjongen werden gemeten, gewogen en geringd, zowel met een oranje metalen ring van het Vogeltrekstation als met een grijze of zwarte metalen kleurring met inscriptie. Per 2018 wordt gewerkt met zwarte kleurringen met de letters WN en 2 cijfers. In de jaren hiervoor met de letters AY en AV en twee cijfers.

Het aflezen van ringen vraagt naast geluk ook ervaring, geduld en veelal een goede telescoop of camera. De truc is vaak om zoveel mogelijk foto's te maken van een overvliegende geringde zeearend. Door het ringen van zeearenden krijgen we een beter beeld van de verspreiding en overleving van de soort. Ook levert het informatie op die nuttig is voor beheerders of paren plaatstrouw zijn of wisselen van partner. Door de vele aflezingen leren we steeds meer over zeearenden en zijn we beter in staat deze soort te beschermen.

Het aflezen van zeearenden levert niet alleen nuttige, maar ook leuke informatie op. In 2018 broedde voor het eerst zeearenden in Zeeland, op de Slikken van de Heen. De man van dit paar is AV01, de vrouw is vermoedelijk AY43 (Lauwersmeer, 2012). AV01 is geringd in de Biesbosch in 2014. De vogel werd in zijn eerste levensjaren veel afgelezen. Van het Krammer-Volkerak, de Duursche Waarden, Haringvliet en Ooipolder kwamen meldingen. Uiteindelijk werd het mannetje in februari 2016 verzwakt en vergiftigd gevonden op de Slikken van de Heen. De vogel werd opgelapt in het vogelrevalidatiecentrum te Zundert en weer uitgezet in de Biesbosch. In 2018 werd de vogel afgelezen als broedvogel op de Slikken van de Heen, op de plek waar hij twee jaar eerder verzwakt werd opgeraapt.

De vogels die in 2017 een nest bouwden op Tiengemetten zijn AY42 en AX37. AX37 komt uit Lostau, Jerichower Land, Sachsen-Anhalt, Duitsland en is zover wij weten de verste dispersie tot nu toe in Nederland en uitzonderlijk ver voor een zeearend. Meestal ligt de afstand van geboorteplaats naar eigen nestlocatie tussen de 200-300(400) km. AY42 is een vogel uit het Lauwersmeer uit 2011. Beide vogels verhuisden na menselijke verstoring naar de Hellegatsplaten, waar een enorm nest is gebouwd op een onbereikbare en onzichtbare locatie. Ditzelfde paar toonde eerder interesse in een boom op de Krammersche Slikken, waar in 2015 gebouwd werd (AY42 werd hier afgelezen). Hier viel een andere boom tegen aan, waardoor ze

verdwenen richting Tiengemetten.

Hopelijk nu eindelijk succesvol op de Hellegatsplaten.

Zo zijn er nog veel meer verhalen te maken van geringde zeearenden, maar zijn meer ringaflezingen nodig. Heeft u een geringde vogel afgelezen of gefotografeerd? Ook halve aflezingen of vage foto's kunnen soms leiden tot goede info.

Mail de aflezing en foto's naar info@werkgroepzeearend.nl.



Oeverzwaluwen Hoeksche Waard 2018

Joke Boerlage

Resultaten telling

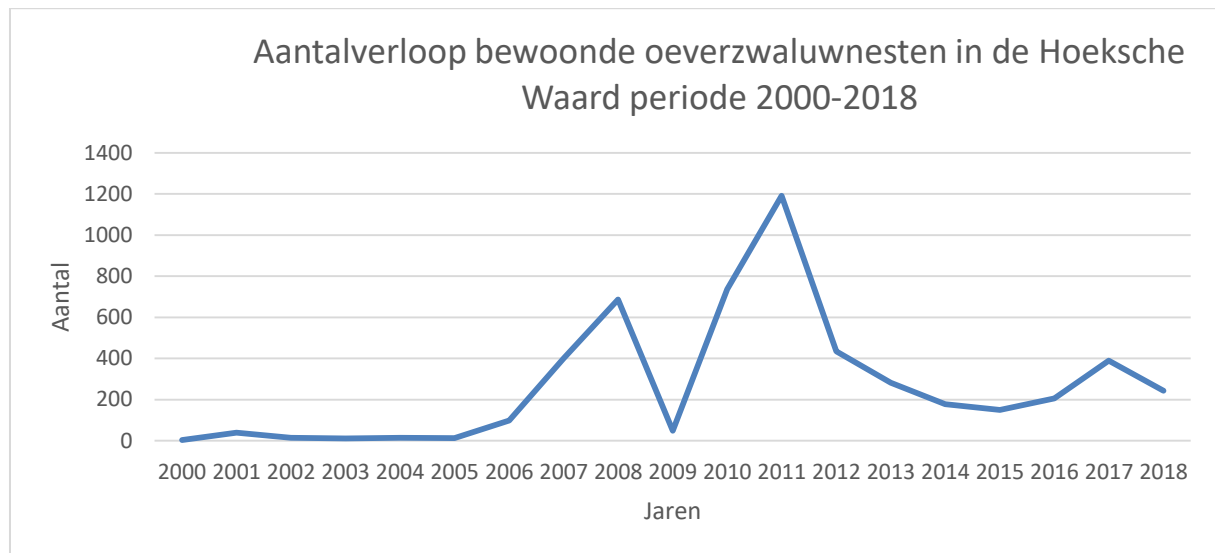
In 2018 zijn er in totaal 243 bewoonde oeverzwaluwnesten in de Hoeksche Waard geteld. In vergelijking met 2017 laat het resultaat van 2018 een achteruitgang van 147 nesten zien.

De 243 nesten waren dit jaar verdeeld over 6 kolonies. De kleinste kolonie bestond uit 3 nesten en was te vinden op De Broodkist aan het Spui. Er zit al enige jaren een kolonie recht tegenover de haven van Nieuw-Beijerland langs de Schuddebeursdijk. Dat is op Voorne Putten en mogelijk hebben we daar de nesten op De Broodkist aan te danken.

De kolonie van de Oeverlanden Esscheplaat kwam dit jaar tot 118 bezette nesten en was daarmee de grootste kolonie van 2018 in de Hoeksche Waard.

Zie voor de resultaten van alle kolonies bijlage C 2 met het kolonie-overzicht van Sovon.

De volgende lijngrafiek geeft het aantalverloop vanaf 2000 van de oeverzwaluw in de Hoeksche Waard weer.



Dank

Alle tellers die meegewerkt hebben aan de inventarisaties van de nesten van de oeverzwaluwkolonies worden weer heel hartelijk bedankt voor hun inzet!

Een overzicht per kolonie per jaar vindt u in bijlage B2.

Oproep

Op dit moment valt de telling van de oeverzwaluwnesten onder het huiszwaluwenproject. De inventarisatie van de huiszwaluwnesten en de inventarisatie van de oeverzwaluwnesten verschillen qua organisatie nogal van elkaar. De coördinatie van de oeverzwaluwtelling krijgt momenteel minder aandacht dan de coördinatie van de huiszwaluwtelling en een aparte coördinator voor de oeverzwaluwtelling zou het oeverzwaluwproject absoluut ten goede komen. We zijn dan ook op zoek naar een coördinator voor de oeverzwaluwtelling. Heb je hart voor de oeverzwaluwen en wil je de bescherming van de oeverzwaluwen in de Hoeksche Waard op je schouders nemen? Meld je dan aan en stuur een mailtje naar huiszwaluwen@gmail.com.

Notulen najaarsbijeenkomst vogelwerkgroep d.d. 25-10-2018

Janus Verkerk

Om 20.00 opent voorzitter Marianne van der Waal de bijeenkomst.

Aanwezig 30 personen.

Afwezig met kennisgeving Peter de Barse, Hans Westerlaken, Ton Havermans, Henk Verbaas, Eef van der Sluis.

Mededelingen

24 november is de SOVON-dag op een nieuwe locatie. Dit vanwege de verwachte drukte i.v.m. uitreiking nieuwe sovonatlas.

Zaterdag 5 januari zal de jaarlijkse deltaexcursie plaatsvinden.

Er wordt weer vogeltrek geteld maar vanaf een andere locatie vanwege opslag materialen windmolens op de klassieke plek.

Overlijden van ons lid Koos Stoop. Er staat een "in memoriam" in "in vogelvlucht" van de hand van Marianne.

Het ligt in de bedoeling een excursie te organiseren naar de Marker Wadden. Nadere mededelingen volgen.

Er is in de Hoeksche Waard, tot grote verbazing van een ieder, afschot van Roeken toegestaan. De spaarzame waarnemingen van Roeken in onze omgeving worden vanaf heden vervaagd ingevoerd op waarneming.nl.

Er is een uitspraak van de Raad van State inzake hoger beroep van HWL tegen afschot van ganzen. Dit is ongegrond verklaard.

Het kierbesluit is wederom uitgesteld....

In 2019 wordt er door het vaste docententeam wederom een vogelcursus voor het HWL georganiseerd.

Er is een lijvig artikel verschenen in "het vogeljaar" over het al jarenlang lopende BMP project aldaar van de hand van Peter de Barse en Gerard Ouweneel.

Presentatie Gert Huijzers genaamd: "Droomfonds, droomontwikkelingen".

Gert neemt ons met prachtige platen mee op een digitale excursie op de Korendijkse slikken en de Leenheeren buitengorzen. Er zijn veel gebiedsingrepen gepleegd om de guldenroede terug te dringen en het gebeid door middel van ontgronding vogelvriendelijker te maken. Ook komen er betere faciliteiten voor het waarnemen van vogels o.a. een kijkhut op een strategische plek. Het gebied gaat nu 8 maanden per jaar open. Ornitologische hoogtepunten waren o.a. de waarnemingen van Breedbek- en Bonapartes strandloper, Morinel- en Strandplevier, het gezamenlijke vissen van zilverreigers en aalscholvers en de grote concentraties pijlstaarten. Een aparte vermelding verdienen de vele Koninginnepages, zowel vele imago's als rupsen.



Presentatie Joke Boerlage in het jaar van de Huiszwaluw.

Oftewel: hoe vliegende orca's de harten van mensen veroverden. (Theunis Piersma)

Joke schetst eerst een historisch beeld van de ontwikkeling van de Huiszwaluw populatie waaruit blijkt dat vooral rond het millennium de stand in Europa drastisch is afgenomen. Regionaal blijken er echter grote verschillen. De oorzaken van de achteruitgang lijken vooral te moeten worden gezocht in insecten en broedgelegenheid. Het draagvlak in de Hoeksche Waard onder de bevolking lijkt echter toe te nemen. In 2018 werden 1337 nesten geteld, 13 kolonies gingen achteruit, 17 kolonies gingen vooruit en 4 bleven stabiel. Door reacties na publicaties in het Kompas konden flink wat nesten aan de database worden toegevoegd. Ook is er dit jaar door een aantal tellers intensiever gekeken naar vestigingsperikelen en broedresultaten waarvan door betrokkenen verslag wordt gedaan. Huiszwaluwtilen in de Hoeksche Waard, aangelegd als vervangende nestgelegenheid na sloop, hebben nog geen nieuwe nesten opgeleverd. Er wordt een klemmend beroep gedaan op de tellers om vooral door te gaan met tellen.

Uitreiking "in vogelvlucht". Martin Benard. Met hierin een aantal boeiende artikelen over wel en wee van vogels en vogelaars in de Hoeksche Waard. Ieder half jaar wederom een hoogtepunt.

Pauze

Na de pauze neemt Gerard Ouweneel, de nestor van het vogelen in de Hoeksche Waard, ons mee op reis naar de paradijsvogels van Papoea Nieuw Guinea. Op de wereld zijn 43 soorten paradijsvogels, de één al niet fraaier dan de ander. Eén van de hoogtepunten tijdens de reis van Gerard was zonder twijfel de Blue bird of Paradise. Na het waarnemen van de bijna mythische Ivory billed woodpecker (mogelijk reeds uitgestorven) is dit DE soort die vogelaars het liefst op de "lifelist" hebben. Andere hoogtepunten waren o.a. Rifle bird, de Papoea frogmouth, Sikkellbill en Brown headed paradise kingfisher. De Kumul lodge op mount Hagen is "the place to be". Hier zie je veel soorten paradijsvogels op de met verse vruchten gedekte voertafel. Kortom, een jaloers makende reis.

Jaar	2006	2007	2008	2009	2010	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Fuut	1	1	2	2	0	0	2	2	2	1	2	1
Blauwe Reiger	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0
Knobbelzwaan	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0
Grauwe Gans	27	36	44	43	44	57	58	28	44	64	77	50
Soepgans	0	0	0	0	0	1	1	1	0	1	0	0
Nijlgans	1	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Bergeend	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Krakeend	4	0	1	3	2	2	2	1	2	1	3	2
Wilde Eend	14	10	7	7	11	7	3	6	6	3	6	6
Tafeleend	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0
Kuifeend	2	1	2	0	1	0	2	2	0	1	2	1
Havik	2	2	2	1	2	0	1	1	0	1	1	1
Buizerd	2	3	2	2	1	1	2	2	1	1	1	1
Fazant	3	0	1	3	1	1	0	0	0	0	0	0
Waterhoen	1	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0
Meerkoet	2	3	2	1	4	3	0	1	2	2	3	5
Houtsnip	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Holenduif	1	1	1	1	0	0	1	0	1	0	3	1
Houtduif	4	7	4	3	8	3	5	6	5	6	5	6
Koekoek	3	5	3	3	4	7	5	4	4	3	5	2
Kerkuil	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Bosuil	1	2	1	1	1	1	0	1	0	0	1	2
IJsvogel	1	2	2	1	1	0	0	3	3	3	2	0
Groene Specht	0	1	1	1	1	1	1	0	1	2	2	3
Grote Bonte Spec	11	24	14	18	18	17	24	18	18	26	27	23
Kleine Bonte Spec	1	3	1	1	0	0	2	0	2	3	3	4
Witte Kwikstaart	1	0	0	0	1	2	2	2	2	2	5	3
Winterkoning	141	164	150	114	93	122	133	122	119	132	140	98
Heggenmus	20	18	12	9	9	9	5	0	1	1	0	0
Roodborst	13	9	10	9	7	5	2	10	7	10	8	16
Nachtegaal	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0
Blauwborst	4	0	3	0	0	0	1	0	1	0	0	0
Gekraagde Roodst	17	9	14	11	18	14	22	28	26	26	22	18
Roodborsttapuit	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Merel	18	24	18	21	22	25	21	17	23	23	22	21
Zanglijster	8	19	20	11	11	14	11	11	17	15	10	9
Grote Lijster	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Cetti's Zanger	1	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sprinkhaanzanger	3	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rietzanger	2	0	0	0	2	0	1	2	0	0	2	2
Bosrietzanger	12	14	12	7	5	3	5	7	7	2	2	12
Kleine Karekiet	27	7	4	6	5	4	11	9	8	12	8	5
Spotvogel	1	1	2	2	1	0	1	1	6	5	0	2
Grasmus	11	10	9	10	7	13	17	18	5	7	3	7
Tuinfluit	47	67	66	52	75	58	69	61	55	57	46	26
Zwartkop	43	60	47	49	61	56	71	59	58	53	48	48
Tjiftjaf	30	55	55	61	62	73	66	61	53	39	35	36
Fitis	118	85	92	71	77	67	68	58	56	51	39	31
Grauwe Vliegenva	4	2	5	7	5	2	6	5	7	8	4	4

Staartmees	4	4	5	4	2	3	7	3	4	4	1	4
Matkop	12	18	13	13	12	7	8	8	7	9	10	8
Pimpelmees	12	26	19	17	29	22	29	30	25	30	38	25
Koolmees	20	42	34	32	46	33	33	35	33	37	40	47
Boomklever	0	0	0	0	0	6	14	17	19	16	20	17
Boomkruiper	22	25	19	18	24	35	37	27	35	31	55	42
Wielewaal	2	0	1	1	1	1	1	1	4	2	4	1
Gaai	2	1	3	2	2	1	4	2	1	4	3	4
Zwarte Kraai	2	2	1	2	6	2	2	2	2	2	4	3
Spreeuw	0	7	8	9	8	11	10	10	13	11	13	21
Vink	25	52	41	41	49	67	54	51	64	76	70	49
Groenling	2	5	6	7	11	5	10	8	13	4	3	3
Putter	0	4	5	5	4	2	8	4	9	9	5	5
Appelvink	0	0	0	0	0	2	0	0	4	4	3	4
Rietgors	5	2	1	2	2	0	1	2	1	1	0	0
Totaal territoria	712	836	769	686	759	767	839	749	778	802	808	681

Egel

Boommarter

Bever

Ree

Overzicht huiszwaluwkolonies 1987-2018

kolonienr.	Kolonienaam	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
6721	HW-Nieuw-Beijerland	10	13	13	18	26	28	33	29	22	19	30	23	25	32	23	16	13	10	7	14	17	11	3	6	9	7	6	4	3	5	4	4	
6724	HW-Oud-Beijerland west	32	34	30	42	30	17	23	11	2	3	5	4	9	8	18	6	7	7	10	13	15	17	15	12	19	24	20	23	28	26	31	15	
6726	HW-Goidschalxoord	17	43	46	69	65	48	56	53	35	43	39	31	12	9	10	9	5	2	2	7	12	16	8	12	5	5	3	8	7	16	40	43	
6727	HW-Blaaksedijk	7	6	19	15	16	15	24	28	20	24	17	16	12	17	13	12	16	13	27	31	27	32	27	24	29	23	36	49	47	64	35	42	
7047	HW-Goudswaard	17	21	15	12	45	26	32	25	16	22	17	51	40	42	24	20	49	54	35	34	47	57	53	56	66	63	58	61	72	58	54	56	
7049	HW-Oude Korendijk	12	27	28	29	34	37	23	18	20	17	13	18	15	21	21	15	25	34	23	21	54	61	74	74	73	68	81	74	70	44	46	46	
7051	HW-Polder Nieuw Piershil				0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	12	15	18	19	19	18	20	22	24	30	26	40	49
7050	HW-Piershil	16	19	17	19	8	8	20	11	3	7	5	16	24	6	9	4	6	14	15	10	13	17	18	20	21	22	19	17	16	10	10	16	
7052	HW-Zwartsuisje	33	147	141	171	154	178	137	122	92	79	100	53	59	66	63	45	56	54	68	76	59	60	55	66	70	69	60	56	44	38	40	36	
7053	HW-Zuidzijde	34	35	54	51	35	36	37	37	31	31	13	13	10	16	16	21	24	37	53	55	55	40	31	45	45	32	46	41	35	30	26	16	
7054	HW-Zinkweg	21	18	14	27	44	43	53	29	12	13	16	17	22	39	38	33	43	45	43	37	21	24	15	22	28	16	9	3	2	2	2	0	
7057	HW-Klaaswaal	38	21	66	56	69	82	76	75	55	43	55	66	64	57	50	49	50	37	35	26	23	25	23	38	28	24	27	36	30	57	62		
7056	HW-Klein Zuid-Beijerland	19	16	11	17	0	21	13	13	5	0	3	5	6	16	21	16	10	15	16	19	17	10	8	7	8	7	9	8	18	17		6	
7059	HW-Mijnsheerenland	28	20	26	53	38	33	31	30	15	15	17	10	11	8	7	2	5	7	11	6	8	8	10	19	14	11	11	5	8	9	5	7	
7060	HW-Westmaas	19	17	34	28	25	27	25	16	6	0	7	2	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		1	0	1	0	1	2	
7061	HW-Oude land v. Strijen NW	20	26	38	51	48	43	35	27	13	11	7	6	6	17	35	31	25	22	39	46	40	44	24	22	16	24	20	17	0	0	32	31	
7063	HW-Puttershoek	10	14	14	15	18	26	21	14	12	9	9	11	10	23	15	19	18	20	16	20	16	20	15	24	31	34	21	18	15	7	7	14	14
7065	HW-Maasdam zuidoost	5	6	9	9	9	7	11	10	5	5	4	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		11	16	14	13	14	14	verv.
7066	HW-Cillaarshoek en Maasdam	14	19	20	15	11	3	3	3	1	2	9	16	20	25	36	25	19	24	29	25	27	27	49	61	67	61	46	53	29	32	34	51	
7071	HW-Zuid-Beijerland	56	65	57	89	95	129	116	111	97	102	68	75	98	128	122	113	102	140	137	103	72	101	99	108	133	109	89	81	67	47	62	50	
7073	HW-Groot Cromstrijen west	36	35	47	49	52	46	35	27	26	25	23	21	19	29	25	15	17	21	19	19	18	12	0	17	23	24	16	13	14	6	9	12	
7072	HW-Groot Zuid-Beijerland	1	14	3	9	7	7	4	5	4	2	2	0	0	0	5	5	4	4	2	0	4	6	7	7	7	6	4	2	3	3	0	0	
7074	HW-Numanspolder west										16	4	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7075	HW-Numansdorp	140	170	170	248	182	241	169	142	117	118	111	113	101	128	114	91	94	141	135	102	91	86	85	100	86	99	101	95	79	64	100	113	
7076	HW-Groot Cromstrijen oost	0	10	16	15	6	4	11	3	3	5	4	5	3	2	3	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7077	HW-Schuring west	72	57	64	33	47	70	67	52	69	58	67	51	68	64	48	36	25	34	42	41	28	29	43	43	46	77	67	82	89	76	74	60	
7078	HW-Schuring oost	86	103	102	96	88	104	81	62	74	64	32	38	35	41	42	48	49	103	131	78	71	99	99	102	104	48	100	67	75	100	93	90	
7079	HW-Strijen noordwest	12	12	11	8	3	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	8	12	15	25	19	26	32	37	57	38	
7080	HW-Strijen noordoost	6	24	13	15	15	31	34	24	9	9	7	18	7	5	5	3	0	1	2	2	3	0	1	0	0	0	0	0	2	2	2	10	
7082	HW-Strijen zuidoost	29	30	32	33	32	37	32	24	7	15	15	3	12	0	0	4	4	9	8	3	7	4	13	18	13	14	13	16	12	15	18	31	
7081	HW-Strijen zuidwest	9	16	31	23	41	52	42	42	43	26	25	11	13	17	20	20	31	28	45	45	42	49	57	64	71	66	73	43	41	46	45	57	
7098	HW-Hoogezandse Haven	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	3	19	51	59	62	46	68	84	61	30	34	49	57	90	105	97	95	
7100	HW-Esscheplaat	22	37	22	19	23	33	32	34	26	22	19	7	12	8	4	4	2	5	4	29	47	68	99	88	40	44	41	35	26	41	52	39	
7101	HW-Strijensas	0	9	13	26	13	30	39	42	40	57	61	45	30	39	36	41	38	50	71	93	124	122	107	110	131	97	109	109	105	136	124	117	
7178	HW-'s-Gravendeel	18	13	20	23	31	25	22	25	23	22	29	34	30	31	28	23	18	27	24	20	19	25	23	18	12	20	35	20	14	14	12	15	
7204	HW-Mookhoek	21	23	36	37	40	39	37	41	41	31	28	28	21	34	32	30	21	19	24	29	28	23	21	20	20	24	39	50	33	32	52	58	
7206	HW-Mariapolder	100	99	87	98	73	89	99	76	40	42	24	26	18	15	10	11	13	29	30	24	34	36	24	39	44	32	37	58	59	46	39	56	
Totaal aantal bewoonde nesten		960	1219	1319	1518	1423	1617	1475	1261	984	957	885	834	815	931	903	768	810	1056	1172	1098	1104	1210	1226	1341	1325	1220	1292	1255	1208	1197	1321	1337	

Overzicht oeverwaluwkolonies 2011-2018

soort	kolonie- nummer	atlas blok	kolonienaam	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Oeverwaluw	21735	3758	Hoeksche Waard - Kuipersveer								20
Oeverwaluw	3205	3758	Hoeksche Waard - Suikerfabriek Puttershoek	53	5	2	2	0	0	118	54
Oeverwaluw	14214	4314	Hoekse Waard - Spui Goudswaard	73	38	13	21	12	ng	0	0
Oeverwaluw	10497	4314	Hoeksche Waard - 't Rechte End	0	2	1	0	0	ng	0	0
Oeverwaluw	22109	4315	Hoeksche Waard -Broodkist bij Spui								3
Oeverwaluw	13152	4318	HW Argusvlinder, wandje Dijkers	0	0	0	0	3	23	0	0
Oeverwaluw	1545	4324	Hoeksche Waard - Goudswaard - De Put	0	0	0	13	8	ng	0	0
Oeverwaluw	21736	4326	Hoeksche Waard- Boerderij Voshart								32
Oeverwaluw	13151	4337	HW Oosterse Bekade Gorzen	282	142	11	46	121	0	206	16
Oeverwaluw	10752	4338	Hoeksche Waard - Oeverlanden Esscheplaat	759	248	219	96	5	183	66	118
			Totale oeverwaluwkolonies	1167	435	246	178	149	206	390	243

Atlasblok	Telgroep	Opp km2	Ruigpoot	Buizerd	Torenvalk	Sperwer	Havik	Slechtvalk	Bruine kiek	Blauwe kiek	Smelleken	Zeearend	Valk spec	Totaal
37-55	West	3		3										3
37-56	West	11		6	1	1								8
37-57	Noord	12		17	2									19
37-58	Noord	7		5	1									6
43-14	West	19		12	2	1		1	1	3		2		22
43-15	West	25		44	6	2	1	3	1	1	1			59
43-16	West	25		17	8									25
43-17	Noord	25		19	8	2	1	1						31
43-18	Oost	25		27	5	2	3		1	1	1			40
43-24	West	2		2										2
43-25	West	10		12	4	1		1	1					19
43-26	Zuid	23		16	1	1								18
43-27	Oost	25		22	1			1						24
43-28	Oost	25		32	5	2			2	1				42
43-37	Oost	7		8			1					2		11
43-38	Oost	9		9	2	5	2							18
44-11	Oost	10		10		1	1	2						14
44-21	Oost	12		11						1				12
Hoeksche Waard		275	0	272	46	18	9	9	6	7	2	4		373
Tiengemetten	West	12		15	3	2	3	1	5	2	2	1		34
Totaal		287		287	49	20	12	10	11	9	4	5	0	407

Wintertellingen roofvogels Hoekschewaard

	83	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19		
Rode wouw		2																2				1															
Zeearend									1			2	1		1		1	2	2			2				1	1	2	2	2	3	3	3	2	4		
Bruine kiekendief	1	2	1	2	3	4	6	3	4	2	2	3	3	1	2	2	1	1	2		2	1	2	2	1		2	1	1		4	2	4	1	6		
Blauwe kiekendief	10	7	15	10	7	12	8	15	6	5	3	11	16	8	10	15	7	11	10	7	10	7	2	5	9	11	8	7	7	4	3	4	3	2	7		
Havik							1	1		1	1	2	3	1	4	1	4	5	5	7	7	6	4	5	12	9	9	8	5	8	11	11	9	5	9		
Sperwer	16	5	4	4	6	5	16	14	12	10	11	13	14	13	15	13	16	13	22	21	22	19	21	15	16	12	14	14	15	11	14	12	11	11	18		
Buizerd	39	35	60	59	53	36	59	97	69	98	169	142	180	236	209	234	218	270	331	281	280	311	207	285	362	258	349	388	331	302	298	321	326	371	272		
Ruigpootbuizerd		1	1	2	1		1	1	2				1								1						1	1			2						
Torenvalk	32	23	17	47	113	68	85	70	61	67	39	123	43	76	95	82	115	63	112	74	140	77	78	96	74	43	50	92	42	31	80	76	46	120	46		
Smelleken	2	4	2	1			3	3	5		1	1	2	4		2	1	1	4	6	4	1	1		2	1	1	2	6	1		1	1	1	2		
Slechtvalk		1	1	1	2	1	2	2	3	2	3	2	2	3	2	4	1	3	5	8	7	11	4	4	6	4	11	8	8	7	9	8	11	8	9		
Grote valk spec.																												1									
Totaal	100	80	101	126	185	126	181	206	163	185	229	299	265	342	338	353	364	371	493	404	473	436	319	412	482	339	446	524	417	366	424	438	414	521	373		

Wintertellingen roofvogels Tiengemetten

	83	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19		
Rode wouw																			1																		
Zeearend																				1						1					1	2	2	2	1		
Bruine kiekendief							2		2			1				2	1	7	5	1	3	5	1	2	2		2	3	2	4	1	7	2	4	5		
Blauwe kiekendief							7		5			4		5			2			3	1	2			5	1	2		2	4		2	1	3	2		
Havik																									1		1	1	2	2		1		1	3		
Sperwer							1					2																		1	2	1	2	2			
Buizerd							5		10			9		9	5	13	7	7	10	11	11	10	7	5	5	10	16	8	14	12	7	7	10	9	15		
Ruigpootbuizerd																											1	1									
Torenvalk							5		15			2		3	2	3	5	2	2	5	1	7	14	3	3		5	6	8	4	2	3	8	5	3		
Smelleken									1												1																2
Slechtvalk									1								1					1		1	1	2	2	1	3	1						1	
Totaal							20		34			18		17	7	18	16	16	18	21	17	25	22	11	17	14	29	20	31	28	11	24	24	26	34		